

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

LANA WEBER

KOPER, 2011

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Zaključna projektna naloga

STRUKTURNA BREZPOSELNOST PO
STATISTIČNIH REGIJAH

Lana Weber

Koper, 2011

Mentor: doc. dr. Bojan Nastav

POVZETEK

V diplomskem delu je analizirana strukturna brezposelnost po statističnih regijah v Sloveniji. Strukturna brezposelnost je posledica neuskkljenosti med ponudbo dela in povpraševanjem po njem, najpogosteje v določenih poklicih in ob doseženi stopnji izobrazbe ali usposobljenosti. Zaradi počasnejšega in težjega prilagajanja trgu dela je dolgotrajnejša in prizadene vse generacije ljudi. Slovenija je razdeljena na 12 statističnih regij. V diplomskem delu je ugotovljeno, da so regije različno razvite in da se struktura brezposelnosti po regijah razlikuje. Zahodni del Slovenije je v povprečju bolj razvit kot vzhodni del. Rešitev strukturne brezposelnosti je v spodbujanju razvoja storitvenih dejavnosti v manj razvitih regijah in izobraževanja prebivalstva.

Ključne besede: brezposelnost, Slovenija, statistične regije, zaposlovanje, aktivna politika zaposlovanja, strukturna brezposelnost, regionalne razlike.

SUMMARY

In diploma thesis the structural unemployment has been analyzed in statistical regions in Slovenia. Structural unemployment is a result of mismatch between labour supply and its demand, usually in certain occupations and levels of education or competences. Due to the slow and difficult adopting to the labour market the structural unemployment lasts longer and affects all generations. There are 12 statistical regions in Slovenia. In the diploma thesis it is shown that regions differ in their levels of development and structural unemployment. Western part of Slovenia is in general better developed than eastern part. Solving the problem of structural unemployment lies in supporting the development of service sector in less developed regions and in stimulating population for education.

Keywords: unemployment, Slovenia, statistical regions, employment, active employment policy, structural unemployment, regional differences.

UDK: 331.362.(497.4)(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Opredelevanje brezposelnosti	3
2.1	Vrste brezposelnosti	3
2.1.1	Prostovoljna brezposelnost	3
2.1.2	Tehnološka brezposelnost.....	3
2.1.3	Odkrita brezposelnost	4
2.1.4	Prikrita brezposelnost	5
2.2	Merjenje brezposelnosti	5
2.2.1	Registrirana brezposelnost.....	6
2.2.2	Anketna brezposelnost.....	6
2.3	Vzroki za brezposelnost	7
2.4	Posledice brezposelnosti	8
2.4.1	Posledice brezposelnosti za družbo	8
2.4.2	Posledice brezposelnosti za posameznika	9
2.5	Ukrepi za odpravljanje brezposelnosti	9
2.5.1	Aktivna politika zaposlovanja	9
2.5.2	Pasivna politika zaposlovanja.....	11
3	Strukturna brezposelnost	13
3.1	Opredelevanje strukturne brezposelnosti.....	13
3.2	Strukturna brezposelnost v Evropski uniji	14
3.3	Strukturna brezposelnost v Sloveniji	16
3.4	Ukrepi za zmanjšanje strukturne brezposelnosti.....	18
4	Strukturna brezposelnost po statističnih regijah	20
4.1	Predstavitev statističnih regij	20
4.2	Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na spolno strukturo	25
4.3	Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na starostno strukturo	25
4.4	Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na izobrazbeno strukturo ...	26
4.5	Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na čas trajanja brezposelnosti.....	27
4.6	Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na gospodarsko dejavnost..	27
4.7	Vključenost regij v programe politike zaposlovanja.....	29
4.8	Razlogi za razlike med statističnimi regijami	30
5	Ugotovitve in predlogi za zmanjšanje brezposelnosti po statističnih regijah	34
6	Sklep	36
	Literatura	39
	Priloge	43

SLIKE

Slika 1: Prejemniki denarnega nadomestila in denarne pomoči med vsemi brezposelnimi osebami (v %) v Sloveniji, 1994–2009	12
Slika 2: Stopnje brezposelnosti v EU-27 glede na izobrazbeno strukturo, 2000–2010.....	14
Slika 3: Stopnje brezposelnosti med mladimi, starimi do 25 let, in ostalim delovno aktivnim prebivalstvom v EU-27, 2000–2010	15
Slika 4: Rast zaposlenosti glede na dejavnost v EU-27, 2002–2009 (v %).....	16
Slika 5: Deleži brezposelnih oseb, starih do 26 let, in brezposelnih oseb, starih 50 let ali več (v%), v Sloveniji, 2000–2010	17
Slika 6: Statistične regije v Sloveniji	20
Slika 7: Deleži posameznih regij v celotnem BDP v Sloveniji, 2008.....	23
Slika 8: Stopnje registrirane brezposelnosti za ženske in moške v Sloveniji po statističnih regijah, 2010	25
Slika 9: Delež registriranih brezposelnih oseb z osnovnošolsko izobrazbo med vsemi brezposelnimi osebami (v %) v Sloveniji po statističnih regijah, 2007–2010	26
Slika 10: Delež registriranih brezposelnih oseb z višjo in visokošolsko izobrazbo med vsemi brezposelnimi osebami (v %) v Sloveniji po statističnih regijah, 2007–2010	27

PREGLEDNICE

Preglednica 1: Stopnje registrirane in anketne brezposelnosti v Sloveniji, 2005–2011	7
Preglednica 2: Število vključenih v ukrepe APZ, 2006–2010	10
Preglednica 3: Statistične regije glede na velikost, prebivalstvo in gospodarsko dejavnost.....	21
Preglednica 4: Statistične regije glede na število podjetij, njihov delež, prihodek podjetij v 1.000 EUR in delež prihodka, 2009.....	22
Preglednica 5: Zbirna tabela nekaterih kazalnikov po statističnih regijah v Sloveniji, 2009	31

KRAJŠAVE

APZ	aktivna politika zaposlovanja
BDP	bruto domači proizvod
EU-27	Evropska unija s 27 državami
EUROSTAT	Statistični urad Evropske komisije
ILO	Mednarodna organizacija za delo
SKTE	standardna klasifikacija teritorialnih enot
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

1 UVOD

Prehod iz prejšnjega socialističnega sistema v sistem tržnega gospodarstva konec osemdesetih let je povzročil številne spremembe na slovenskem trgu dela. Med najopaznejšimi je bila tudi izrazito povečana stopnja brezposelnosti v primerjavi s prejšnjimi leti, saj te v socializmu praktično niso poznali (Ignjatović 2002, 29). Brezposelnost lahko opredelimo kot stanje brez zaposlitve. Nastane zaradi neuskladenosti med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili (Svetlik 1985, 63) in je neizogiben pojav v tržnih gospodarstvih. Ima tako ekonomske kot socialne in psihološke učinke na brezposelne osebe. Vpliva pa tudi na politiko države, saj volivci v primeru visoke brezposelnosti v volilnem letu verjetno ne bodo izvolili trenutno vladajoče stranke (Samuelson in Nordhaus 2002, 566). Poznamo različne vrste brezposelnosti.

V diplomski nalogi smo se osredotočili na strukturno brezposelnost. Opredeljujemo jo kot pokritost z neustreznimi prostimi delovnimi mesti (Svetlik 1985, 37). To pomeni, da na trgu dela obstajajo prosta delovna mesta, vendar so neprimerna za iskalce zaposlitve. Do tega prihaja zaradi gospodarskega razvoja, ko nekatere panoge rastejo hitreje oziroma se pojavijo nove, medtem ko nekatere druge panoge nazadujejo (Hrovatin 2000, 206). Ta vrsta brezposelnosti je dolgotrajnejša, saj je prilagajanje med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili zaradi neskladij počasnejše in težje (Svetlik 1985, 37). Strukturno brezposelne osebe je pogosto treba prekvalificirati, za kar mora poskrbeti država s programi aktivne politike zaposlovanja. Poleg tega strukturna brezposelnost včasih povzroči visoko stopnjo brezposelnosti določenih regij, saj so lahko določeni sektorji koncentrirani na nekem območju (Hrovatin 2000, 206).

Problem strukturne brezposelnosti smo analizirali na ravni dvanajstih statističnih regij v Sloveniji. Statistične regije so opredeljene kot enote na tretji ravni klasifikacije statističnih teritorialnih enot in služijo za izkazovanje statističnih podatkov na regionalni ravni (SURS b. l. b). Statistične regije se med seboj razlikujejo po različnih kazalnikih: številu, izobrazbeni in starostni strukturi prebivalcev, velikosti regije, prevladujočih gospodarskih panogah, številu podjetij v regiji in podobno. Predpostavljamo, da se precej razlikujejo tudi v strukturi brezposelnosti. Za primer naj navedemo, da se precej razlikujejo že v stopnjah registrirane brezposelnosti: povprečna stopnja registrirane brezposelnosti v letu 2010 v Sloveniji je bila 10,7 odstotna, pri čemer je bila najnižja stopnja med statističnimi regijami 7,9-odstotna, in sicer v obalno-kraški regiji, najvišja pa kar 19-odstotna v Pomurski regiji (ZRSZ 2011f).

Preučevanje te teme se nam zdi zelo pomembno z vidika reševanja strukturne brezposelnosti in zmanjševanja razlik v razvitosti med posameznimi regijami. Dobra razvitost in s tem zaposlenost aktivnega prebivalstva v posameznih statističnih regijah sta pomembni za uspešno delovanje države kot celote.

Namen diplomskega dela je predstaviti posamezne statistične regije v Sloveniji in analizirati strukturno brezposelnost po statističnih regijah glede na gospodarsko dejavnost, spol,

starostno strukturo, izobrazbo, čas trajanja brezposelnosti registriranih brezposelnih oseb ter ugotoviti, ali obstajajo kakšne razlike med posameznimi regijami v Sloveniji.

Cilji diplomskega dela so najprej analizirati literaturo s področja strukturne brezposelnosti, nato zbrati ustrezne podatke po statističnih regijah in jih analizirati, na koncu pa še oblikovati predloge za zmanjšanje brezposelnosti po statističnih regijah.

V teoretičnem delu smo za opredelitev brezposelnosti in strukturne brezposelnosti zbrali in analizirali ustrezno literaturo in vire s tega področja. V empiričnem delu smo zbrali statistične podatke o brezposelnosti po statističnih regijah glede na spol, starost, izobrazbo, čas trajanja brezposelnosti registriranih brezposelnih oseb in glede na gospodarsko dejavnost. Zbrali smo tudi nekatere statistične podatke o statističnih regijah, kot so na primer število prebivalcev, povprečna mesečna bruto plača, velikost posamezne regije in podobno. Nekatere od pridobljenih podatkov smo za potrebe predstavitve in analiziranja predstavili v obliki grafov in tabel ter jih razložili. Podatke smo dobili od Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) in Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS).

Diplomsko delo obsega šest poglavij. Uvodnemu poglavju sledi drugo poglavje, ki opredeljuje brezposelnost na splošno. V tem poglavju so opredeljeni teoretični vidiki brezposelnosti, in sicer vrste brezposelnosti, načini merjenja brezposelnosti, vzroki zanjo, posledice za posameznika in družbo ter ukrepi aktivne in pasivne politike zaposlovanja.

V tretjem poglavju smo se osredotočili na strukturno brezposelnost. Najprej smo še bolj podrobno opredelili pojem strukturne brezposelnosti, nato pa zbrali in analizirali podatke za strukturno brezposelnost v 27 državah Evropske unije (v nadaljevanju EU-27) ter nato še podatke o strukturni brezposelnosti v Sloveniji.

V četrtem poglavju smo zbrali in analizirali podatke o strukturni brezposelnosti po statističnih regijah v Sloveniji. S tem smo želeli ugotoviti, ali obstajajo razlike v strukturi brezposelnosti po regijah in kje so te razlike najbolj opazne. Skušali smo tudi ugotoviti razloge za različno razvitost posameznih regij.

V petem poglavju smo podali svoje ugotovitve glede strukturne brezposelnosti po regijah. Podali smo tudi svoje predloge za zmanjšanje strukturne brezposelnosti po regijah.

V zadnjem, šestem poglavju so podane sklepne misli diplomskega dela. Te vsebujejo splošne ugotovitve diplomskega dela, preverili smo, ali so bili doseženi zastavljeni cilji. Na koncu sledi še seznam literature in virov.

2 OPREDELITEV BREZPOSELNOSTI

Brezposelnost lahko razložimo kot stanje brez dela. Po opredelitvi Mednarodne organizacije za delo ILO med brezposelne osebe štejemo vse tiste, ki so v določenem času brez zaposlitve in niso opravile nikakršnega dela za plačilo ter delo aktivno iščejo in so ga pripravljene takoj sprejeti, če bi ga našle, oziroma so že našle delo in ga bodo začele opravljati po poročevalskem tednu (SURs 2003). Brezposelnost je rezultat premajhnega povpraševanja po delovni sili, prevelike ponudbe delovne sile, neskladij med vrsto ponudbe in povpraševanjem po delovni sili ali pa neustreznega delovanja trga dela (Svetlik 1985, 63).

2.1 Vrste brezposelnosti

Glede na vzrok brezposelnosti ločimo prostovoljno in tehnološko brezposelnost, glede na odkritost pa odkrito in prikrito brezposelnost. Odkrito ločimo na frikcijsko, strukturno in na brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja, to pa delimo na ciklično in na brezposelnost zaradi neskladne rasti. Prikrito ločimo na podzaposlenost in na latentno brezposelnost (Svetlik 1985, 25–62). Vse vrste so opisane v nadaljevanju.

2.1.1 *Prostovoljna brezposelnost*

Kot prostovoljno brezposelne opredeljujemo tiste posameznike, ki ne želijo delati za nižjo plačo od zelene, se niso pripravljene preseliti drugam, kjer so na razpolago prosta delovna mesta, ali pa se niso pripravljene prekvalificirati. Višina prostovoljnosti glede brezposelnosti je odvisna od pripravljenosti posameznika za prilagajanje pogojem za zaposlitev. Posameznik, ki je pripravljen precej popustiti na primer pri višini plače ali oddaljenosti delovnega mesta od doma, je bolj neprostovoljno brezposeln kot nekdo, ki ni pripravljen popuščati pri svojih pogojih (Svetlik 1985, 25–30). Težava v zvezi s prostovoljno brezposelnostjo so razne oblike pomoči za brezposelne osebe. Te naj bi bile previsoke in s tem spodbujajo posameznike, da ne delajo, pri iskanju novih zaposlitev pa so tudi bolj izbirčni (prav tam).

2.1.2 *Tehnološka brezposelnost*

Tehnološka brezposelnost je tista vrsta brezposelnosti, ki jo povzroči pojav nove tehnologije. Ta omogoča večjo produktivnost dela, pri čemer pa ne ustvarja potrebe po dodatnih delovnih mestih. Tako vpliva na relativno zmanjševanje števila delovnih mest ter odpuščanje zaposlenih, poleg tega pa povzroča tudi spremembe v strukturi delovnih mest (Svetlik 1985, 30–34).

2.1.3 Odkrita brezposelnost

Odkrito brezposelnost predstavljajo tiste osebe, ki so registrirano brezposelne. Poznamo več vrst odkrite brezposelnosti: frikcijsko, strukturno in brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja, ki se deli naprej na ciklično in na brezposelnost zaradi neskladne rasti. Vrsta je odvisna od razmerja med aktualno ponudbo in aktualnim povpraševanjem po delovni sili, to pomeni od števila in značilnosti iskalcev zaposlitve ter od števila in vrste prostih delovnih mest. Pri tem smo omejeni na registrirane brezposelne osebe (Svetlik 1985, 34–35).

Frikcijska brezposelnost je neizogibna na trgu dela in ni vezana na gospodarske razmere. Nastaja zaradi stalnih menjav zaposlitev prebivalstva, ki je normalno zaposleno (Hrovatin 2000, 206). Sem spada frikcijsko brezposelno prebivalstvo, ki se preseli iz enega v drug kraj in išče novo zaposlitev, mladina po končanem šolanju, ki se vključuje na trg dela, in podobno. Pri tej brezposelnosti so za iskalce zaposlitve na voljo primerna delovna mesta, to so tista, ki ustrezajo njihovi stopnji in vrsti izobrazbe, njihovim zahtevam glede plač, so v krajih, kamor so se iskalci zaposlitve pripravljani voziti, in izpolnjujejo še druge pogoje. Brezposelnost je tako posledica počasnejšega odzivanja trga dela ali pa odločitve iskalcev zaposlitve, da ne bodo takoj sklenili zaposlitve in bodo še malo izbirali med prostimi delovnimi mesti (Svetlik 1985, 35–36). Za frikcijsko brezposelne štejemo tiste, ki so ravno prenehali z delom v prejšnji službi, v novi pa še niso začeli delati, so tako rečeno v položaju med dvema službama (Žižmond idr. 2005, 189). Ta vrsta brezposelnosti je kratkotrajna, traja lahko od enega dneva do nekaj mesecev (Hrovatin 2000, 206).

Strukturna brezposelnost nastaja zaradi neskladij med ponudbo delovne sile in povpraševanjem po njej (Hrovatin 2000, 206), najpogosteje v poklicih, zahtevani stopnji izobrazbe ali usposobljenosti in v regionalni razporeditvi delovnih mest ali iskalcev zaposlitve (Svetlik 1985, 37). Do tega prihaja zaradi strukturnih sprememb v gospodarstvu ali tehnološkega napredka, ko se potrebuje zaposlene z drugačno izobrazbo, po drugi strani pa določeni sektorji nazadujejo in se določenih kategorij zaposlenih ne potrebuje več (Žižmond idr. 2005, 189). Ta vrsta brezposelnosti je dolgotrajnejša, saj je prilagajanje med ponudbo dela in povpraševanjem po njem počasnejše in težje (Svetlik 1985, 37). Podrobneje je strukturna brezposelnost opisana v 3. poglavju.

Brezposelnost zaradi premajhnega povpraševanja nastane zaradi razlike med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili, pri čemer je povpraševanja po delovni sili manj. Prostih delovnih mest je premalo za vse iskalce zaposlitve (Svetlik 1985, 36–37). Glede na to ločujemo dve vrsti brezposelnosti: *ciklična brezposelnost* se pojavlja v ciklih zaradi nihanj gospodarstva, tako se v gospodarski recesiji pojavi in nato izgine v gospodarski rasti (Hrovatin 2000, 206–207). V obdobju zmanjševanja gospodarske aktivnosti začnejo podjetja zmanjševati proizvodnjo z namenom preprečiti kopičenje zalog in posledično odpuščajo presežek zaposlenih. V obdobju povečane gospodarske aktivnosti pa pride do obratnega procesa, ko podjetja začnejo z namenom povečanja zalog dodatno zaposlovati (Žižmond idr.

2005, 189). *Brezposelnost zaradi neskladne rasti* pa nastane zaradi nenadnih povečanj ponudbe delovne sile (na primer zaradi visokega naravnega prirastka), zaradi hitrega tehnološkega napredka in drugih podobnih razlogov (Svetlik 1985, 36–37).

2.1.4 Prikrita brezposelnost

Pri opredelitvi prikrite brezposelnosti moramo upoštevati kriterij prostovoljnosti. Prikrito brezposelni so tisti, ki so sicer zaposleni, a bi radi delali več, in tisti, ki niso zaposleni in ne iščejo zaposlitve, a bi se ob določenih pogojih radi zaposlili. Prikrito zaposlen tako na primer ni tisti, ki dela s skrajšanim delovnim časom, če si sam ne želi delati več (Svetlik 1985, 37–39).

Podzaposlenost se pojavlja med zaposlenimi osebami in nastaja zaradi neoptimalne izrabe delovne sile. Zaposlenim se omejuje delo proti njihovi volji, z delom ne dosegajo optimalne produktivnosti, delajo na neustreznih delovnih mestih in podobno. Osebe raje sprejmejo zanje manj ustrezno delo, kot da bi se preselile v drug kraj z ustrežnejšimi delovnimi mesti ali kot da bi ostale brezposelne. Strukturna brezposelnost se na ta način pretaka iz odkrite v prikrito (Svetlik 1985, 39–43).

Latentna brezposelnost se pojavlja med brezposelnimi osebami in nastaja zaradi apatije do trga dela, zaradi neurejenih osebnih ali družinskih zadev in zaradi zakonskih omejitev. Latentno brezposelne osebe niso registrirane kot aktivni iskalci zaposlitve, ker zaposlitve trenutno ne iščejo ali pa so že obupali nad tem, da bi jo sploh lahko našli. So se pa sicer pripravljene zaposliti takoj oziroma pod določenimi pogoji. Poleg dolgotrajno brezposelnih spadajo sem tudi osebe, ki se bi sicer rade zaposlile, vendar jim tega ne dopuščajo določene razmere, kot so na primer neurejeno otroško varstvo, prevelika oddaljenost delovnega mesta, zdravstvene težave in podobno (Svetlik 1985, 43–46).

2.2 Merjenje brezposelnosti

Brezposelnost (v Sloveniji) merimo na dva načina: kot registrirano brezposelnost in kot anketno brezposelnost. Podatke o registrirani brezposelnosti zbira ZRSZ s pomočjo statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva – SRDAP, podatke o anketni brezposelnosti pa SURS z anketo o delovni sili – ADS. Pri obeh vrstah se stopnja brezposelnosti izmeri kot odstotni delež registriranih oziroma anketiranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. Glavna razlika med obema metodama se pojavi pri opredelitvi aktivnega prebivalstva in brezposelnosti (Žižmond idr. 2005).

2.2.1 Registrirana brezposelnost

Aktivno prebivalstvo sestavljata dve skupini: delovno aktivno prebivalstvo in brezposelni. Pod delovno aktivno prebivalstvo pri merjenju registrirane brezposelnosti spadajo vsi, ki so pokojninsko in zdravstveno zavarovani oziroma so v delovnem razmerju na območju Republike Slovenije (Žižmond idr. 2005, 185), sem spadajo torej zaposlene in samozaposlene osebe (ZRSZ b. l. a).

Registrirane brezposelne pa so tiste osebe, ki so »iskalci zaposlitve, ki niso v delovnem razmerju, niso samozaposleni, niso poslovodne osebe v osebni družbi in enoosebni družbi z omejeno odgovornostjo ter zavodih, niso kmetje, niso upokojenci, nimajo statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let, so zmožni za delo, so prijavljeni na ZRSZ, aktivno iščejo zaposlitev in so pripravljeni sprejeti ustrezno oziroma primerno zaposlitev, ki jim jo ponudi ZRSZ ali drug izvajalec posredovanja zaposlitve. Za zaposlitev so zmožne brezposelne osebe od dopolnjenih 15 do 65 let starosti, pri katerih ni prišlo do popolne nezmožnosti za delo po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ali pa predpisih o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov« (ZRSZ b. l. a).

2.2.2 Anketna brezposelnost

Poleg registrirane brezposelnosti se v Sloveniji računa tudi anketna brezposelnost, ki predstavlja celotno odkrito brezposelnost. Stanje brezposelnosti in aktivnega iskanja zaposlitve se ugotavlja na osnovi izjav anketiranega reprezentativnega vzorca populacije (Svetlik 1985, 46). V Sloveniji jo izvaja Statistični urad Republike Slovenije z anketami o delovni sili skozi vse leto, podatke pa objavlja četrtletno. Ankete o delovni sili so izvedene skladno z navodili Mednarodne organizacije za delo ILO in v skladu z zakonodajo Evropske skupnosti, zato so podatki mednarodno primerljivi (SURs b. l. a).

Med delovno aktivno prebivalstvo pri merjenju anketne brezposelnosti spadajo vsi, ki so v tednu pred anketiranjem opravljali kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno), vsi zaposleni ali samozaposleni, tudi če so bili v anketiranem tednu začasno brez dela, začasni ali trajni presežki do prenehanja delovnega razmerja, pomagajoči družinski člani in vsi, ki so na porodniškem dopustu (Žižmond idr. 2005, 187).

Anketno brezposelne pa so tiste osebe, ki v poročevalskem tednu niso opravile nikakršnega dela za plačilo in niso bile zaposlene ali samozaposlene ter zadnje štiri tedne aktivno iščejo delo in bi ga takoj sprejele, če bi ga našle, ali pa so delo že našle in ga bodo začele opravljati po poročevalskem tednu (Žižmond idr. 2005, 187).

Preglednica 1 prikazuje gibanje obeh brezposelnosti v Sloveniji v obdobju 2005–2011. Obe brezposelnosti sorazmerno naraščata oziroma padata, pri čemer je registrirana brezposelnost

vedno za približno 50–60 odstotkov višja od anketne. Večina registriranih brezposelnih oseb, ki niso bile spoznani kot anketno brezposelne, ni izpolnjevala kriterija aktivnega iskanja zaposlitve v zadnjih štirih tednih pred anketiranjem (ZRSZ 2010a, 52).

Preglednica 1: Stopnje registrirane in anketne brezposelnosti v Sloveniji, 2005–2011

Vrsta brezposelnosti	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
Registrirana	10,5	9,4	7,7	6,7	9,1	10,7	12,3
Anketna	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,5

*Podatki za 2011 veljajo za obdobje januar–marec.

Vir: ZRSZ 2011f; SURS 2007; SURS 2008; SURS 2011d; SURS 2011c.

2.3 Vzroki za brezposelnost

Vzrokov za brezposelnost je več in so lahko zelo različni, od psihičnih ali fizičnih nezmožnosti posameznikov za opravljanje dela do različnih družbenih dejavnikov. Vedno je prisotne nekaj brezposelnosti, ki izhaja iz spremembe življenjskega cikla ali bivališča (Samuelson in Nordhaus 2002, 573). Sem spadajo na primer preselitve prebivalcev v drug kraj in s tem povezano iskanje nove zaposlitve ali pa končanje študija in iskanje prve zaposlitve. Po našem mnenju so najpomembnejši vzroki za brezposelnost v zadnjem obdobju gospodarska kriza, pomanjkanje delovnih izkušenj in neskladje med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili.

Gospodarska kriza, ki se je začela septembra 2008, je prizadela večino držav po vsem svetu. Septembra 2008 je bilo v Sloveniji prvič brezposelnih manj kot 60.000 oseb, konec decembra 2010 pa jih je bilo že 110.021 (ZRSZ 2011c). Veliko povečanje števila brezposelnih oseb so v zadnjem letu povzročili stečajni in prisilni poravnave velikih podjetij (SCT, Vegrad, Mura), ki za seboj niso pustili le odpuščenih delavcev, ampak tudi številne nepoplačane podizvajalce in dobavitelje (Horvat 2011). Na okrogli mizi o finančni krizi, ki jo je organizirala Fakulteta za management Koper, so udeleženci poudarili, da je gospodarska kriza prizadela vse gospodarske panoge in da bomo posledice krize, kot sta manjša proizvodnja in povečana brezposelnost, občutili še kar nekaj let (Fakulteta za management Koper 2010).

Pomanjkanje delovnih izkušenj pri mladih je ena izmed glavnih ovir pri zaposlovanju mladih, navaja Tanja Podobnih Zec z ZRSZ (Gider 2010). Dandanes se vse več mladih odloča za podaljševanje študija in pridobivanje višje izobrazbe. V primerjavi z drugimi iskalci se soočajo z večjimi težavami pri iskanju zaposlitve, saj so zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj težje zaposljivi. Z nadaljevanjem študija pa lahko postanejo še težje zaposljivi, saj pri delodajalcih visoka stopnja izobrazbe brez delovnih izkušenj namreč ni posebno cenjena (SUR 2010a).

Med najpomembnejše vzroke brezposelnosti spada tudi neskladje med potrebami na trgu dela in izobrazbeno strukturo. Veliko število vpisanih študentov beležijo družboslovne fakultete, medtem ko primanjkuje kandidatov s področja naravoslovnih ved, na primer računalništva, strojništva, matematike, fizike in podobno (Gider 2010). V letu 2009 je bila kar polovica vseh diplomantov s področja družboslovnih ved, 14 odstotkov s področja gradbeništva in tehnike ter le 4,5 odstotka s področja računalništva in matematike (Cerar 2011). Težava glede ustreznosti izobrazbe ni prisotna le med mladimi, ampak tudi med drugimi skupinami aktivnega prebivalstva. ZRSZ na osnovi letnih podatkov o aktualnem povpraševanju delodajalcev po delovni sili, povprečnem številu brezposelnih oseb in številu izdanih delovnih dovoljenj ugotavlja, katerih kadrov je premalo in katerih preveč, na temelju tega pa načrtuje vključevanje brezposelnih oseb v ustrezne aktivnosti aktivne politike zaposlovanja (ZRSZ 2011e).

2.4 Posledice brezposelnosti

Posledice brezposelnosti lahko gledamo širše z vidika družbe in ožje z vidika posameznika. Na družbo vpliva predvsem velika brezposelnost, ki negativno vpliva na življenjski standard v njej, ima pa tudi velike ekonomske posledice. Brezposelnost različno vpliva na posameznike, saj je naše doživljanje te odvisno od številnih dejavnikov, kot na primer, koliko nam je zaposlitev pomenila, ali je bila izguba dela predvidena ali povsem nepričakovana in podobno. V nadaljevanju so podrobneje opisane posledice brezposelnosti.

2.4.1 Posledice brezposelnosti za družbo

Visoka stopnja brezposelnosti ima škodljive posledice za družbo. Zniževala naj bi standard oziroma kakovost življenja v njej, in sicer s tem, ko naj bi zmanjševala enakopravnost, saj delodajalci pri višku delovne sile ne zaposlujejo več toliko žensk, invalidov, starejših kot v času visoke zaposlenosti, povečevale naj bi se napetosti znotraj družbe in rasne napetosti, povečalo naj bi se število razočaranih zaposlenih, ker si ne upajo zapustiti nezadovoljivih delovnih mest zaradi strahu, da ne bodo mogli dobiti nove zaposlitve (Haralambos in Holborn 1999, 254–255), naraščalo naj bi tudi število bolezni, prezgodnjih smrti, samomorov, razpadih zakonskih zvez, kriminaliteta in podobno (Samuelson in Nordhaus 2002, 565).

Brezposelnost ima tudi ekonomske posledice (Haralambos in Holborn 1999, 255). Sem spadajo na primer večji stroški državnega zdravstva za zdravljenje z brezposelnostjo povezanih zdravstvenih težav, zvišajo se vladni izdatki za podpore in spodbujanje zaposlovanja, obenem pa vlada izgublja davke, ki bi jih prejemale ob večji zaposlenosti prebivalstva.

2.4.2 Posledice brezposelnosti za posameznika

Posledice brezposelnosti za posameznika lahko razdelimo v tri skupine: finančne, psihološke in socialne posledice.

Finančne posledice brezposelnosti so verjetno najočitnejše (Haralambos in Holborn 1999, 255). Posameznik ob prenehanju zaposlitve izgubi redne mesečne dohodke. Država mu sicer pomaga z določenimi denarnimi dajatvami, vendar so te namenjene bolj za doseganje posameznikovega eksistenčnega minimuma, tako da so precej nižje od njegovih prejšnjih dohodkov.

Izguba dela naj bi bila po nekaterih psiholoških študijah podobno travmatična kot smrt bližnjega prijatelja (Samuelson in Nordhaus 2002, 565). Psihološke reakcije na brezposelnost bi lahko opisali v štirih stopnjah (Haralambos in Holborn 1999, 256): posameznik ob izgubi zaposlitve najprej doživi duševni pretres, nato nastalo situacijo obravnava kot prehodni položaj, ostaja optimističen in navdušeno išče novo zaposlitev, kasneje ga začanja vse bolj skrbeti, ali bo našel novo zaposlitev, na koncu pa se sprijazni s svojim položajem, zmanjša pričakovanja glede prihodnosti in postane brezbrizen. Brezposelnost pa ne vpliva na vse brezposelne osebe enako, zato teh trditev ne moremo posploševati. Na njeno doživljanje med drugim vplivajo tudi prejšnje izkušnje, osebna pričakovanja in podobno (Haralambos in Holborn 1999, 256–257).

Kot socialne posledice brezposelnosti bi lahko izpostavili naslednje (Haralambos in Holborn 1999, 255–256): brezposelni nimajo več jasnega občutka identitete o tem, kdo so in kakšna je njihova vloga v družbi, imajo manj družbenih stikov, težko se s čim zaposlijo, imajo težave z organiziranjem časa in izgubijo občutek smisla. Brezposelni čutijo, da ne spadajo več v družbo svojih službenih kolegov, poleg tega pa se niti ne želijo družiti z drugimi ljudmi in tako izgubljajo socialne stike.

2.5 Ukrepi za odpravljanje brezposelnosti

Država za odpravljanje brezposelnosti skrbi z aktivno in pasivno politiko zaposlovanja. Aktivna politika zaposlovanja je naravnana k odpravljanju oziroma zmanjševanju brezposelnosti in posameznike aktivira za iskanje zaposlitve, medtem ko pasivna politika zaposlovanja ščiti socialni položaj posameznika (Kopač 2002, 144–145).

2.5.1 Aktivna politika zaposlovanja

Aktivna politika zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) je sklop programov in ukrepov, s katerimi država neposredno posega na trg dela z namenom odpravljanja problemov na področju zaposlovanja in trgu dela. Programi in ukrepi so namenjeni usklajevanju ponudbe in

povpraševanja po delovni sili ter posledično odpravljanju oziroma zmanjševanju brezposelnosti. Cilj APZ je doseganje in/ali ohranjanje visoke ter stabilne stopnje zaposlenosti (Kopač 2002, 144–145). Programi in ukrepi so namenjeni ohranjanju in ustvarjanju novih delovnih mest ter izobraževanju in usposabljanju brezposelnih oseb. Brezposelne osebe tako aktivno spodbujajo k iskanju zaposlitve. APZ se je začela razvijati konec štiridesetih let na Švedskem (Svetlik in Batič 2002, 176). Kot najpomembnejši dejavnik za njen nastanek se navaja povečevanje strukturne brezposelnosti v Evropi zaradi pospešenega uvajanja novih tehnologij, ki zahtevajo vse bolj specifično znanje (Svetlik in Batič 2002, 176). Programe in ukrepe APZ ureja Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja (Uradni list RS, št. 5/07, 85/08, 25/09, 80/10 in 106/10).

Ukrepi APZ so (Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja, člen 3/1): (1) svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve, (2) usposabljanje in izobraževanje, (3) spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja in (4) povečevanje socialne vključenosti. Ciljne skupine pa so (prav tam): brezposelne osebe, osebe, katerih delo je postalo nepotrebno, šolajoča se mladina, iskalci zaposlitve in zaposleni.

V Sloveniji smo začeli izvajati APZ v začetku devetdesetih let, ko je začela odkrita brezposelnost ob prehodu v tržno gospodarstvo strmo naraščati. S programi APZ se je skrbelo za prekvalifikacije in dodatno izobraževanje delavcev, za preusmerjanje odvečnih delavcev v samozaposlitev, za odpiranje novih delovnih mest in tudi za finančno pomoč podjetjem (Svetlik in Batič 2002, 186).

Preglednica 2: Število vključenih v ukrepe APZ, 2006–2010

Vrsta ukrepa	2006	2007	2008	2009	2010
Ukrep 1	1.221.771	924.899	860.186	793.663	860.053
Ukrep 2	45.823	13.608	12.838	20.530	34.406
Ukrep 3	6.602	880	5.893	15.355	24.482
Ukrep 4	5.011	3.579	4.582	4.795	6.741
Ukrep 5*	200	-	-	-	-
Skupaj	1.279.407	942.966	883.499	834.343	925.682

* Pod Ukrep 5 (Eksperimentalni programi) v letu 2006 spada aktivnost Svetovalnica za uspešen nastop na trgu dela.

Vir: ZRSZ 2007, 14; ZRSZ 2008, 13; ZRSZ 2009, 4; ZRSZ 2010b, 4; ZRSZ 2011h, 4.

Iz preglednice 2 lahko razberemo, da se je število vključenih oseb v programe APZ v letu 2010 glede na leto 2006 zmanjšalo. V tem obdobju se je najbolj zmanjšalo število novo sklenjenih pogodb z osebo za vključitev v prvi ukrep APZ, to je svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve, in sicer za 29,6 odstotka, najbolj povečalo pa število pogodb za tretji

ukrep, to je spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja, in sicer za skoraj štirikrat (ZRSZ 2007, 14; ZRSZ 2011h, 4).

V letu 2010 se je glede na prejšnje leto najbolj povečalo število pogodb za usposabljanje in izobraževanje, in sicer za 68 odstotkov, ter za spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja, in sicer za 59 odstotkov.

2.5.2 Pasivna politika zaposlovanja

Država s pasivno politiko zaposlovanja ščiti socialni položaj brezposelnih oseb s tem, ko jim nudi socialno varnost. To zagotavljata sistem socialnega zavarovanja, ki zagotavlja ohranjanje relativnega družbenega položaja zavarovane osebe, in sistem socialnih pomoči, ki opravičencem zagotavlja eksistenčni minimum (Kopač 2002, 144–145). Prvi določa pravico do denarnega nadomestila, drugi pa pravico do denarne socialne pomoči. Omogočata tudi nekatere druge pravice, kot je na primer pravica do zdravstvenega zavarovanja (prav tam).

V Sloveniji sistem obveznega socialnega zavarovanja od oktobra 2010 ureja Zakon o urejanju trga dela (ZUTD, Uradni list RS, št. 80/10). Pred tem je veljal Zakon o zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB – uradno prečiščeno besedilo, Uradni list RS, št. 107/06), iz katerega se še vedno uporabljajo nekatere določbe. Sistem socialnih pomoči ureja Zakon o socialnem varstvu (ZSV, Uradni list RS, št. 54/92, 56/92, 42/94, 41/99, 60/99, 26/01, 2/04, 7/06, 21/06, 105/06, 122/07, 61/10 in 3/11).

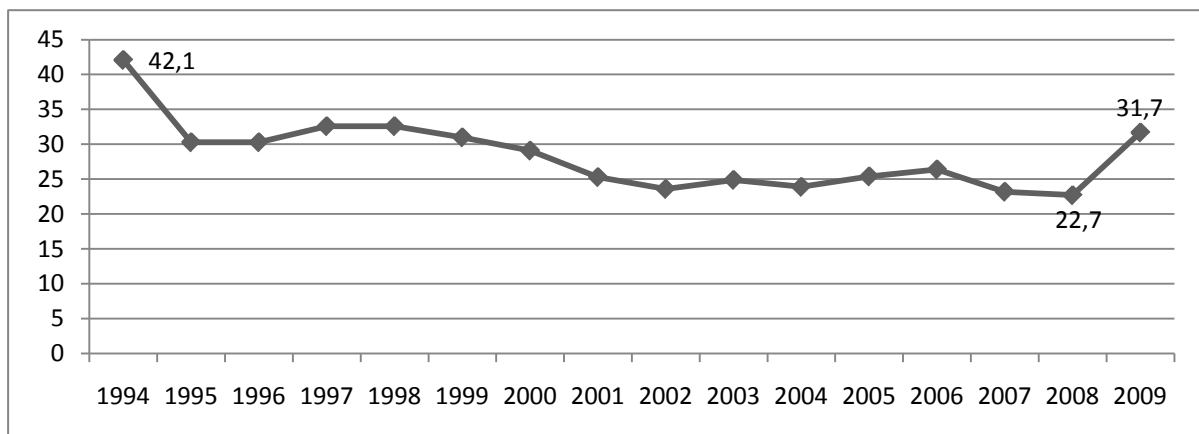
Denarno nadomestilo nadomešča izgubljeni dohodek in s tem ohranja pridobljeni družbeni položaj brezposelne osebe. Pridobijo ga lahko tisti, ki so bili pred nastankom brezposelnosti v zadnjih 24 mesecih najmanj 9 mesecev zavarovani za primer brezposelnosti, so imeli plačane prispevke za zavarovanje za primer brezposelnosti, njihovo delovno razmerje ni prenehalo po njihovi krivdi ali volji ter izpolnjujejo še druge pogoje (ZRSZ b. l. e). Trajanje upravičenosti je odvisno od izpolnjene predhodne dobe zavarovanja in deloma od starosti upravičenca.

Do denarne socialne pomoči so upravičene tiste osebe, ki nimajo dohodkov ali pa so ti nižji od višine minimalnega dohodka, ki zagotavlja sredstva za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potrebščin, ki nimajo svojega premoženja, s katerim bi se lahko preživljale, so že uveljavile vse druge pravice ter so v primeru zmožnosti za delo prijavljene na ZRSZ in aktivno iščejo zaposlitev (MDDSZ b. l.).

Pred spremembo ZZZPB julija 2006 (ZRSZ 2008, 14) je v Sloveniji veljala tudi pravica do denarne pomoči. Namenjena je bila tistim, ki so potrebovali pomoč za preživetje. Pridobile so jo lahko predhodno zaposlene osebe, ki so že izkoristile pravico do denarnega nadomestila, in tudi osebe, ki so izgubile delo za določen čas, krajši od 12 mesecev, in so uspešno končale pripravniško dobo. Višina denarne pomoči je bila standardizirana in enaka za vse upravičence. Znašala je 80 odstotkov čiste zajamčene plače, njeno koriščenje pa je bilo

omejeno na 15 mesecev. Upravičencem, ki so jim manjkala le še tri leta do upokojitve, se je izplačevala do upokojitve (Kopač 2002, 160).

Število prejemnikov denarnih pomoči (denarnega nadomestila in denarne pomoči) v Sloveniji prikazuje slika 1. Leta 2008 je bilo prejemnikov v zadnjem desetletju najmanj, to je 22,7 odstotka med vsemi brezposelnimi osebami. V enem letu se je ta odstotek prejemnikov povečal na 31,7 odstotka, kar so zagotovo povzročile gospodarske težave v svetu oziroma Sloveniji in z njimi povezana visoko povečana stopnja brezposelnosti v Sloveniji (ZRSZ b. l. d). Delež prejemnikov denarnega nadomestila je bil leta 2009 med najvišjimi v zadnjih desetih letih.

Slika 1: Prejemniki denarnega nadomestila in denarne pomoči med vsemi brezposelnimi osebami (v %) v Sloveniji, 1994–2009

Vir: ZRSZ b. l. d.

Za boj proti brezposelnosti torej obstajata aktivna in pasivna politika, ki sta se obe v zadnjih letih zaradi gospodarskih razmer povečali. Brezposelnost tako v svojem pomenu pridobiva na teži v našem gospodarstvu.

3 STRUKTURNA BREZPOSELNOST

V tem poglavju se bomo osredotočili na strukturno brezposelnost. Navedli bomo nekaj opredelitev različnih avtorjev, analizirali stanje strukturne brezposelnosti v Evropski uniji in Sloveniji ter pregledali ukrepe za njeno zmanjšanje.

3.1 Opredelitev strukturne brezposelnosti

Pri strukturni brezposelnosti gre za neustrezno pokritost z delovnimi mesti (Svetlik 1985, 37). To pomeni, da sicer obstajajo prosta delovna mesta na trgu dela, vendar so ta neustrezna za iskalce zaposlitve. Do tega prihaja zaradi gospodarskega razvoja, ko nekatere panoge rastejo hitreje oziroma se pojavijo nove, medtem ko nekatere druge panoge nazadujejo (Hrovatin 2000, 206). Med ponudbo delovne sile in povpraševanjem po njej prihaja do neskladij, najpogosteje v poklicih, v zahtevani stopnji izobrazbe ali usposobljenosti in regionalni razporeditvi delovnih mest oziroma iskalcev zaposlitve (Svetlik 1985, 37). Do višje stopnje strukturne brezposelnosti pride v primerih strukturnih sprememb v narodnem gospodarstvu, ko se potrebuje zaposlene z drugačno izobrazbo ali pa se določenih kategorij zaposlenih ne potrebuje več. Povišanje stopnje strukturne brezposelnosti pogosto povzroči tehnološki napredek, ki ustvari potrebo po dodatnem izobraževanju zaposlenih, ali pa drugačne smernice izobraževalnega sistema (Žižmond idr. 2005, 189). Strukturno brezposelne osebe je tako pogosto treba prekvalificirati, za kar mora poskrbeti država s programi aktivne politike zaposlovanja. Poleg tega strukturna brezposelnost včasih povzroči visoko stopnjo brezposelnosti določenih regij, saj so lahko določeni sektorji koncentrirani na nekem območju (Hrovatin 2000, 206). V nasprotju s frikcijsko je ta vrsta brezposelnosti dolgotrajnejša, saj je prilagajanje med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili zaradi neskladij počasnejše in težje (Svetlik 1985, 37).

Haralambos in Holborn (1999, 250) strukturno brezposelnost delita na dve podvrsti: na regionalno brezposelnost in sektorsko brezposelnost. Regionalna brezposelnost naj bi nastala zato, ker ustrezni kandidati za delo ne živijo na območju, kjer so na razpolago delovna mesta. Tako so na voljo primerna delovna mesta za iskalce zaposlitve, vendar so (preveč) oddaljena od njihovega domačega kraja. Za sektorsko brezposelnost pa gre, ko iskalci zaposlitve nimajo ustreznega znanja ali veščin, da bi zasedli prosta delovna mesta. To se lahko zgodi, ko staro industrijo zamenja nova in brezposelni nimajo več ustreznega znanja za delo.

Hrovatin (2000, 206) navaja, da je začelo močno upadati povpraševanje po nekvalificiranih in polkvalificiranih zaposlenih zaradi zmanjševanja deleža industrije v BDP ter selitve nekaterih proizvodenj v države s cenejšo delovno silo. Med nekvalificiranimi zaposlenimi naj bi bila tako višja stopnja brezposelnosti kot med kvalificiranimi, prav tako je višja stopnja brezposelnosti med mladimi kot med starejšimi (Layard, Nickell in Jackman 2005, 297). Med brezposelnimi osebami so v preteklosti prevladovale ženske, saj morajo skrbeti za otroke,

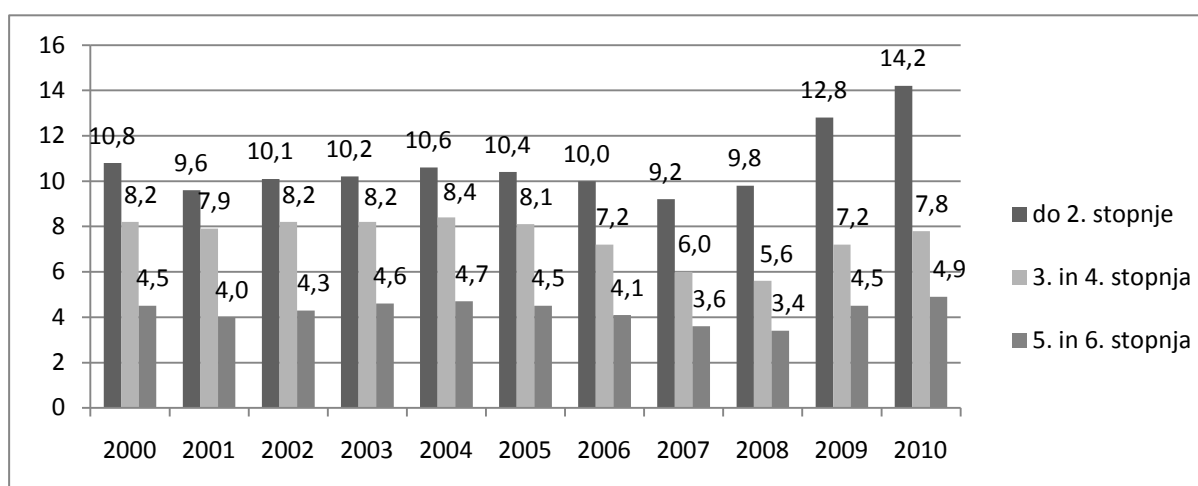
gospodinjstvo, na voljo pa imajo tudi manjšo izbiro delovnih mest kot moški. V večini držav so zelo opazne tudi regionalne razlike – določene regije so bolj razvite kot druge (Layard, Nickell in Jackman 2005, 285). Visoko stopnjo brezposelnosti določenih regij lahko povzroči zapiranje nekaterih obratov, ki so včasih koncentrirani na določenih območjih, kot je na primer premogovništvo in z njim povezano zapiranje železarn (Hrovatin 2000, 206).

3.2 Strukturna brezposelnost v Evropski uniji

Anketna stopnja brezposelnosti v EU-27 se je po začetku gospodarske krize leta 2008 začela strmo zviševati in je leta 2010 znašala 9,6 odstotka, kar je največja stopnja v zadnjih desetih letih. Slovenija je pod povprečjem EU-27, saj je imela istega leta 7,3-odstotno anketno brezposelnost. Najnižje stopnje so bile sicer v Avstriji (4,4 odstotke), na Nizozemskem, v Luksemburgu in na Malti, najvišje pa v Španiji (20,1 odstotka), Latviji, Litvi in Estoniji (EUROSTAT 2011a).

V EU-27 je do leta 2008 prevladoval višji odstotek žensk med brezposelnimi osebami, po tem letu pa se je razmerje spremenilo in je brezposelnih malo več moških kot žensk. Leta 2010 je bila tako stopnja brezposelnosti 9,7-odstotna pri moških, kar je najvišja stopnja pri njih v zadnjih desetih letih, in 0,1 odstotne točke nižja pri ženskah (EUROSTAT 2011a).

Dolgotrajna brezposelnost, to je brezposelnost, ki traja 12 mesecev ali več (SURS 2003), je bila v EU-27 najnižja leta 2008, ko je znašala 2,6 odstotka. Gospodarska kriza konec istega leta je povzročila dvig stopnje dolgotrajne brezposelnosti na 3,8 odstotka leta 2010 (EUROSTAT 2011b).

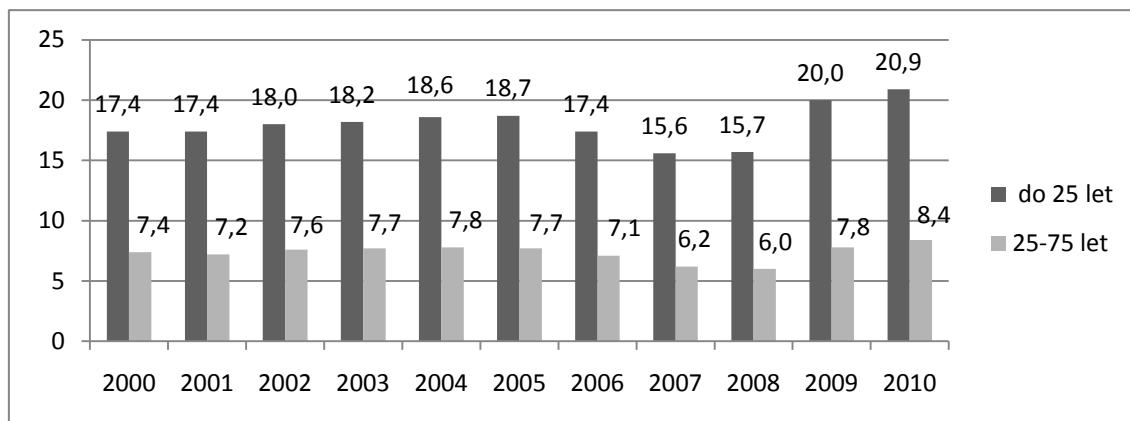

Slika 2: Stopnje brezposelnosti v EU-27 glede na izobrazbeno strukturo, 2000–2010

Vir: EUROSTAT 2011c.

Največji problem pri zaposlovanju brezposelnih oseb v EU-27 je neustrezna izobrazba, saj je stopnja brezposelnih oseb z nižjo izobrazbo precej višja kot pri ostalih osebah. V letu 2010 je

znašala 14,2 odstotka, kar je skoraj dvakrat več od stopnje brezposelnosti med osebami s srednjo izobrazbo in skoraj trikrat več od stopnje brezposelnosti oseb z višjo izobrazbo. Najvišjo stopnjo je imela Slovaška s kar 40,8 odstotka, najnižje pa Luksemburg, Romunija, Nizozemska in Ciper (EUROSTAT 2011c).

Slika 3: Stopnje brezposelnosti med mladimi, starimi do 25 let, in ostalim delovno aktivnim prebivalstvom v EU-27, 2000–2010

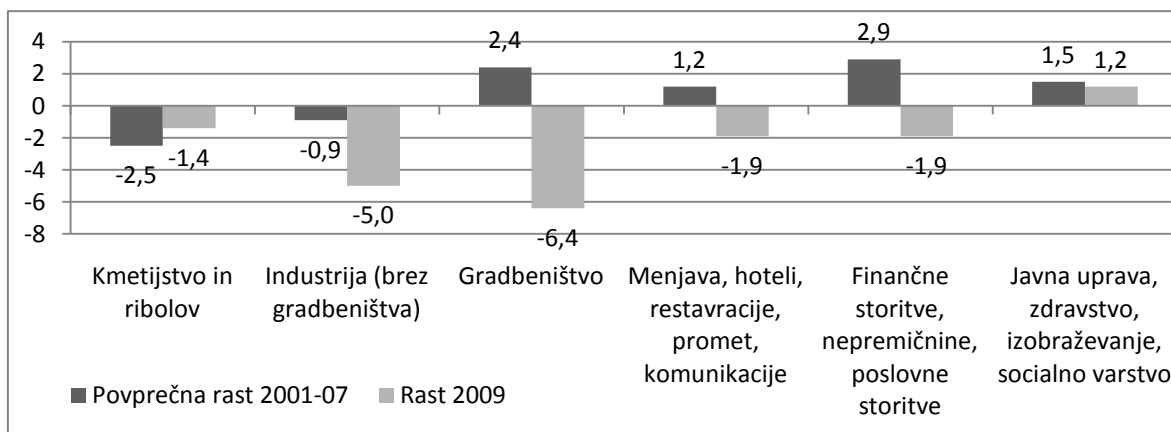
Vir: EUROSTAT 2011d.

V EU-27 je zelo velik problem tudi visoka stopnja brezposelnosti med mladimi, starimi do 25 let. Iz slike 3 je razvidno, da je stopnja med mladimi več kot dvakrat višja od stopnje ostalega delovno aktivnega prebivalstva in je leta 2010 že 20,9-odstotna (EUROSTAT 2011d). Razlog za visoko stopnjo brezposelnosti med mladimi je poleg njihovega pomanjkanja izkušenj velikokrat tudi nizka izobrazba. Eden izmed sedmih mladih v EU-27 naj ne bi dokončal šolanja in naj bi tako imel doseženo le nižjo srednješolsko izobrazbo. Ob tem pa je treba dodati, da imajo mladi z nizko stopnjo dosežene izobrazbe kar dva- do trikrat večje možnosti, da ne dobijo zaposlitve, kot višje izobraženi in boljje usposobljeni mladi (Andor 2011).

Gospodarska struktura EU se je skozi čas zelo spremenila. Ob njenem začetku se je veliko ljudi ukvarjalo s kmetijstvom, leta 1958 je bilo tako v njem zaposlenih 23 odstotkov vsega zaposlenega prebivalstva, medtem ko jih je bilo v industriji zaposlenih 40 odstotkov (Evropska komisija 2004, 5). Kasneje se je začela vse bolj razvijati storitvena dejavnost, ki je leta 2009 zaposlovala že približno 70 odstotkov vsega zaposlenega prebivalstva, medtem ko je bilo v industriji zaposlenih še približno 24 odstotkov, v kmetijstvu pa le še okoli 6 odstotkov prebivalstva (Evropska komisija 2011, 100).

Na sliki 4 so prikazane povprečne rasti zaposlenosti v letih 2002–2007 in rast zaposlenosti v letu 2009, leto dni po začetku gospodarske krize. V letu 2009 je vidno močno zmanjšanje števila zaposlenih v gradbeništvu in industriji glede na prejšnja leta. Ti dejavnosti zaposlujeta pretežno moške, zato je njihov delež posledično presegel delež žensk med vsemi brezposelnimi osebami. Dejavnosti, kjer se je zaposlenost v letu 2009 celo povečala, pa so

javna uprava, zdravstvo, izobraževanje in socialno varstvo (Evropska komisija 2011, 100, 101).

Slika 4: Rast zaposlenosti glede na dejavnost v EU-27, 2002–2009 (v %)

Vir: Evropska komisija 2011, 101.

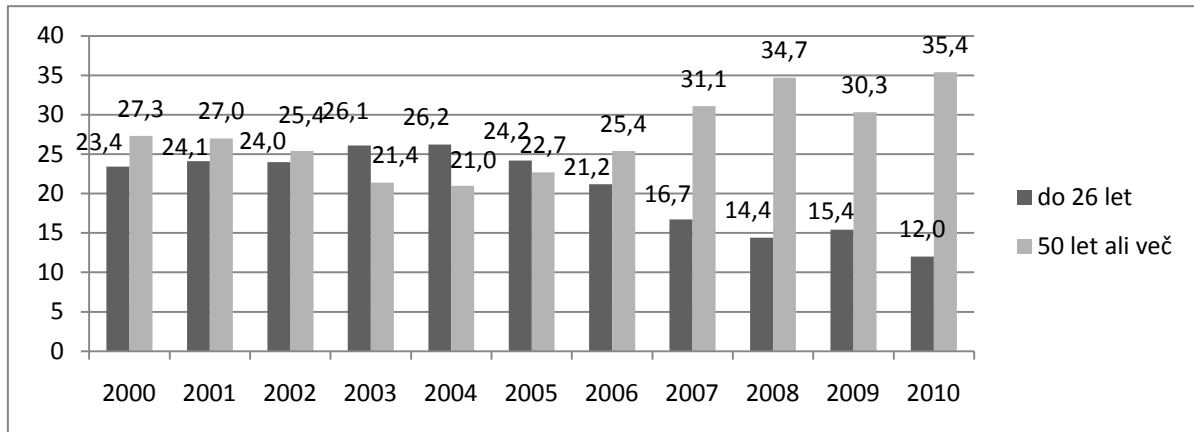
Glede na glasilo Evropska opazovalnica prostih delovnih mest (Eures 2011) se je povpraševanje na trgu dela v letu 2010 EU povečalo, zlasti na področju trgovine, proizvodnje in nefinančnih poslovnih storitev. Najhitreje dobijo zaposlitev delavci v proizvodnji. Najbolj iskani pa so delavci na področju osebne nege, prodajalci na stojnicah in tržnicah, strokovnjaki s področja financ in prodaje, zdravstveni strokovnjaki, prodajalci v trgovinah in demonstratorji ter blagajniki, vodje prodaje in trženja, vodje finančnih in upravnih oddelkov, izvajalci storitev v gospodinjstvu in gostinstvu, tajniki za splošna pisarniška dela, mehaniki za električno in elektronsko opremo ter monterji (Eures 2011).

3.3 Strukturna brezposelnost v Sloveniji

Najmanjše število registriranih brezposelnih oseb v Sloveniji je bilo leta 2008, ko je bilo v povprečju 63.216 brezposelnih oseb (ZRSZ b. l. c). Istega leta se je začela gospodarska kriza, ki je povzročila dvig števila brezposelnih oseb in do aprila 2011 je bilo v povprečju že 114.865 oseb, kar je tudi največ v zadnjih desetih letih (ZRSZ 2011g). Stopnja registrirane brezposelnosti leta 2010 je bila v Sloveniji 10,7-odstotna in je med višjimi v zadnjih letih (ZRSZ 2011f).

V Sloveniji je razmerje med brezposelnimi osebami glede na spol podobno kot povprečje v EU-27. Do leta 2008 je prevladoval višji odstotek žensk med brezposelnimi osebami, nato pa se je razmerje spremenilo. V letu 2009 se je delež žensk prvič po letu 1998 znižal pod 50 odstotkov, kar je posledica večjega priliva brezposelnih moških, ki so izgubili delo v določenih dejavnostih, kot na primer v gradbeništvu, proizvodnji kovin in podobno (ZRSZ 2010a, 39). Do aprila 2011 je bilo v Sloveniji med brezposelnimi osebami v povprečju že 53,9 odstotka oziroma 61.432 moških in 46,1 odstotka oz. 52.630 žensk (ZRSZ 2011a).

Delež mladih brezposelnih oseb, starih do 26 let, se v zadnjem desetletju zmanjšuje. Leta 2010 je znašal 12 odstotkov (ZRSZ 2011d). Situacija v Sloveniji je s tega vidika ugodnejša kot v EU-27, kjer je v povprečju zelo visoka stopnja brezposelnosti med mladimi. Delež starejših brezposelnih oseb, starih 50 let ali več, pa se v zadnjem obdobju zvišuje. Leta 2010 je delež starejših oseb med brezposelnimi znašal 35,4 odstotka (ZRSZ 2011d). Brezposelnost oseb, starih nad 50 let, je še posebno problematična, ker delodajalci raje zaposlujejo mlajše delavce, poleg tega pa se starejši niso pripravljene toliko dodatno izobraževati oziroma usposabljanje kot mlajše osebe (ZRSZ 2010a, 40).

Slika 5: Deleži brezposelnih oseb, starih do 26 let, in brezposelnih oseb, starih 50 let ali več (v%), v Sloveniji, 2000–2010

Vir: ZRSZ 2010a, 39; ZRSZ 2011d.

Struktura brezposelnosti glede na doseženo stopnjo izobrazbe v Sloveniji je podobna kot v EU-27. Največji delež brezposelnih oseb med vsemi brezposelnimi predstavljajo osebe z nižjo stopnjo izobrazbe, najmanjši delež pa osebe z višjo oziroma visoko izobrazbo. Visok delež brezposelnih je tudi s V. in VI. stopnjo izobrazbe (ZRSZ 2011b). To pomeni, da je vse več ljudi z visoko izobrazbo, ki ne dobijo zaposlitve. Stopnja izobrazbe pa danes večinoma ni več tako pomembna, ampak ima pomembnejšo vlogo smer izobrazbe (ZRSZ 2010a, 40).

Delež dolgotrajno brezposelnih oseb v Sloveniji se je leta 2009 precej znižal zaradi velikega priliva novih brezposelnih oseb, znašal je 36,5 odstotka (ZRSZ 2010a, 42). Leta 2010 se je zvišal na 42,5 odstotka (ZRSZ 2011c) in je še vedno med nižjimi v zadnjih desetih letih.

V Sloveniji nastajajo presežki delovne sile zaradi gospodarskega prestrukturiranja, prevelikega vpisa v posamezne izobraževalne smeri ter zaradi z gospodarsko krizo povezanega ukinjanja delovnih mest. Povpraševanje po delavcih se zmanjšuje, in sicer najbolj v predelovalnih dejavnostih, v gradbeništvu, trgovini, prometu in skladiščenju (ZRSZ b. l. b). Težave pri zaposlovanju bodo imeli predvsem diplomanti družboslovnih smeri, kot so sociologi, antropologi, filozofi, politologi, zgodovinarji, ter vnašalci podatkov, uradniki, delavci s področja tekstilstva, obutve, kovinarske in lesne industrije. Najbolj iskani pa bodo

analitiki in snovalci informacijskih programov, inženirji elektrotehnike in strojništva, zdravniki, zobozdravniki, farmacevti, računovodje, fizioterapevti, medicinske sestre, kuharji, natarjarji, zidarji, tesarji, elektroinštalaterji, varilci in vozniki težkih tovornjakov (ZRSZ b. l. b).

3.4 Ukrepi za zmanjšanje strukturne brezposelnosti

Strukturna brezposelnost se navaja kot najpomembnejši dejavnik za uveljavitev APZ, saj se je konec sedemdesetih let začela strmo povečevati zaradi uvajanja novih tehnologij, kar je povzročilo potrebo po aktivnem poseganju države v zaposlovanje s prekvalificiranjem strukturno brezposelnih oseb (Svetlik in Batič 2002, 174–177).

Za zmanjševanje regijskih razlik so namenjeni nekateri programi APZ, ki upoštevajo in spodbujajo posebne regionalne in lokalne potrebe. Sem spadajo regionalni in lokalni zaposlitveni projekti, kot so razvoj podeželja, spodbujanje turizma, spodbujanje trgovine, storitev in podobno (Svetlik in Batič 2002, 193).

V 7. členu Pravilnika o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja (Uradni list RS, št. od 5/07 do 106/10) je predpisano, da mora minister ali ministrica, pristojna za delo, letno določiti območja z višjo stopnjo brezposelnosti in merila za stimulatивно izvajanje posameznih aktivnosti APZ na teh območjih, obseg stimulacije in način izvajanja aktivnosti APZ pa morata biti objavljena v Katalogu.

V Programu ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007–2013, ki ga je sprejela Vlada RS s sklepom, št. 11002-2/2006/4, so navedena glavna področja, na katere so se odzvali s predvidenimi ukrepi APZ:

- visok delež dolgotrajno brezposelnih oseb,
- visok delež brezposelnih oseb z nizko izobrazbo ali brez,
- zelo nizka stopnja zaposlenih starejših (55–64 let), ki je med najnižjimi v EU,
- visoka stopnja brezposelnosti mladih (15–24 let),
- naraščajoče število brezposelnih oseb z višjo in visoko izobrazbo,
- povečevanje brezposelnosti žensk (Vlada RS 2009, 6).

Glede na ta področja so oblikovani naslednji strateški cilji (Vlada RS 2009, 7):

- povečanje zaposlenosti in znižanje brezposelnosti,
- znižanje deleža dolgotrajno brezposelnih in povečanje prehoda v zaposlenost,
- izboljšanje izobrazbene sestave zaposlenih z dvigom izobrazbe, usposobljenosti in izboljšanjem veščin,
- povečanje prilagodljivosti in konkurenčnosti zaposlenih,
- spodbujanje novega zaposlovanja,
- okrepitev socialne vključenosti.

Oktober 2010 je Vlada RS s sklepom, št. 11002-3/2010/3, sprejela Spremembo Načrta izvedbe Programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja za leti 2010 in 2011. Kot ugotavljajo, se bodo po napovedih Urada RS za makroekonomske analize in razvoj v letu 2011 negativni trendi na področju zaposlovanja nadaljevali, zato so se v okviru rebalansa proračuna RS povečala sredstva za izvajanje ukrepov APZ. Njihov namen je predvsem okrepitev izvajanja obstoječih ukrepov APZ (Vlada RS 2010, 2).

Iz letnega proračuna RS je bilo za varstvo brezposelnih, ukrepe APZ in štipendije leta 2007 namenjenih 238,8 milijona EUR denarnih sredstev (ZRSZ 2008, 7), leta 2008 pa zaradi nizke brezposelnosti 8,4 odstotka manj, in sicer 220,4 milijona EUR (ZRSZ 2010a, 17). Po začetku krize in dvigu brezposelnosti so se denarna sredstva iz proračuna za leto 2009 zvišala na 332,4 milijona EUR (ZRSZ 2010a, 17), kar je za 50,8 odstotka več kot leto prej.

Za zmanjševanje strukturne brezposelnosti svojih članic se zavzema tudi EU. Za ustvarjanje novih delovnih mest in rasti ter pošteno razdelitev koristi po vsej EU je za obdobje 2007–2013 neposredno namenjenih največ, to je 44 odstotkov proračuna EU (Evropska komisija 2007, 7). S tem se omogoča zmanjševanje razlik med manj premožnimi in bogatejšimi – tako med posamezniki kot med regijami. Finančna sredstva se zbirajo v treh skladih: Evropskem socialnem skladu, Evropskem skladu za regionalni razvoj in Kohezijskem skladu. Letno je na voljo skupno 60 milijard EUR (Evropska komisija 2009, 7). Evropski socialni sklad je namenjen pomoči delavcem in podjetjem za prilagajanje spremembam, izboljšanju dostopa do zaposlitve iskalcem zaposlitve, brezposelnim, ženskam in migrantom, boju proti diskriminaciji, spodbujanju socialnega vključevanja prikrajšanih skupin in izboljšanju socialnih sistemov. Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad pa sta namenjena območjem EU, kjer je brezposelnost posebno visoka oziroma je dohodek na prebivalca pod povprečjem. Sredstva so namenjena podjetjem za oblikovanje trajnostnih delovnih mest in infrastrukturnim projektom, predvsem tistim, povezanim z izboljšanjem raziskav, inovacij, telekomunikacij, prometa, energije in okolja (Evropska komisija 2009, 7).

Leta 2007 je EU na primer namenila 12,8 milijona EUR pomoči Nemčiji za 3.300 delavcev, ki so izgubili delo, potem ko je neko tajvansko podjetje preselilo svojo proizvodnjo in prekinilo sodelovanje s svojima nemškima podružnicama. V drugem primeru je EU krila približno polovico od 1,3 milijona EUR, ki jih je namenila malteška vlada za pomoč odpuščenim tekstilnim delavcem, vključno z nasveti o iskanju nove zaposlitve, pomočjo za samozaposlitev in usposabljanjem (Evropska komisija 2009, 10).

4 STRUKTURNA BREZPOSELNOST PO STATISTIČNIH REGIJAH

V prvem podpoglavju bomo najprej analizirali pojem statistične regije in na kratko predstavili statistične regije v Sloveniji. V nadaljevanju bomo analizirali strukturno brezposelnost po regijah glede na določene kazalnike, in sicer registrirano brezposelnost glede na spolno, starostno in izobrazbeno strukturo, glede na čas trajanja brezposelnosti registrirano brezposelnih oseb ter glede na gospodarsko dejavnost.

4.1 Predstavitev statističnih regij

Statistične regije so enote na tretji ravni klasifikacije statističnih teritorialnih enot – SKTE 3 (SURS b.1. b). Določene so glede na Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (SKTE, Uradni list RS, št. 28/00 in 9/07), s katero je predpisana sistematika členitve ozemlja Slovenije na enajstih ravneh. SKTE je obvezen nacionalni standard, ki se uporablja pri evidentiranju, zbiranju, obdelovanju, analiziranju, posredovanju in izkazovanju podatkov na različnih teritorialnih ravneh Republike Slovenije (SURS b.1. c).

Leta 2003 je bila za potrebe regionalnih statistik Evropske unije sprejeta Uredba (ES) št. 1059/03 Evropskega parlamenta in Sveta o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot – NUTS. Ta ureja teritorialno členitev držav na ravneh od NUTS 1 do NUTS 3. Te tako urejajo prve tri ravni uredbe SKTE iz leta 2000. Statistične regije predstavljajo raven NUTS 3 (SURS b.1. d).

Slika 6: Statistične regije v Sloveniji

Vir: ZRSZ b.1. b.

Slovenija je razdeljena na 12 statističnih regij. Te so pomurska regija, podravska regija, koroška regija, savinjska regija, zasavska regija, spodnjeposavska regija, jugovzhodna Slovenija, osrednjeslovenska regija, gorenjska regija, notranjsko-kraška regija, goriška regija in obalno-kraška regija.

Preglednica 3: Statistične regije glede na velikost, prebivalstvo in gospodarsko dejavnost

Regija	Delež površine*	Delež prebivalcev**	Opis gospodarske dejavnosti
Pomurska	6,6 %	5,9 %	Murska Sobota; najmanj razvita regija, kmetijstvo, tekstilna, živilsko- in kovinsko predelovalna industrija, razvoj turizma
Podravska	10,7 %	15,8 %	Maribor – 2. največje mesto, predelovalna dejavnost, trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil, gradbeništvo, izobraževanje, zdravstvo, promet
Koroška	5,1 %	3,6 %	Ravne na Koroškem; izrazito izvozno usmerjena, razvoj turizma, podjetništva in predelovalnih dejavnosti
Savinjska	11,8 %	12,7 %	Celje – 3. največje mesto, Velenje; prehrabna, kemijska, kovinska industrija, storitvene dejavnosti
Zasavska	1,3 %	2,2 %	Trbovlje; rudarstvo, premogovništvo, energetika, predelovalna dejavnost, industrija (kemična, steklarska, lesna)
Spodnje-posavska	4,4 %	3,4 %	Krško; kmetijstvo, predelovalne dejavnosti, energetika, gradbeništvo
Jugovzhodna Slovenija	13,2 %	6,9 %	Novo mesto; farmacija, proizvodnja motornih vozil, kovinsko predelovalna in lesna industrija, zdraviliški turizem; veliko delovnih migrantov
Osrednjeslov.	12,5 %	25,8 %	Ljubljana – glavno mesto; trgovina, predelovalne dejavnosti, poslovne storitve, gradbeništvo in javna uprava; največja po številu gospodarskih družb, številu zaposlenih, veliko delovnih migrantov
Gorenjska	10,5 %	9,9 %	Kranj; storitvena in predelovalna dejavnost, trgovina, gradbeništvo, promet, skladiščenje, izobraževanje
Notranjsko-kraška	7,2 %	2,6 %	Postojna; nizka brezposelnost, izvozno usmerjena podjetja, razvoj podjetništva, turizem (Postojnska jama), lesno in kovinsko predelovalna industrija
Goriška	11,5 %	5,8 %	Nova Gorica; razvitejša regija, obmejna lega in tehnološko visoko razvita in inovativna podjetja; predelovalna dejavnost, trgovina
Obalno-kraška	5,2 %	5,4 %	Koper, Sežana; obmorska lega; trgovina, poslovne storitve, promet, gostinstvo in turizem

* Delež površine posamezne regije (v %) je izračunan glede na celotno površino Slovenije.

** Delež prebivalcev v regiji (v %) je izračunan glede na celotno število prebivalcev v Sloveniji.

Vir: ZRSZ b. l. b.

Med regijami bi omenili dve najbolj izstopajoči. Ena od teh je pomurska regija, ki velja za najmanj razvito slovensko regijo. Ima zelo neugodno lego ob precej zaprti madžarski meji. V preteklosti se ni močno industrializirala in tako prevladuje pretežno kmetijska dejavnost. V regiji je nekaj večjih podjetij, ki zaposlujejo večino ljudi. Prevladujejo tekstilna, živilsko predelovalna in kovinsko predelovalna industrija, ki spadajo med delovno intenzivne in s tem tudi med bolj problematične dejavnosti. Zaradi stečaja Mure in njenih hčerinskih družb je brez dela ostalo že veliko tekstilnih delavcev. Zelo slabo razvit je storitveni sektor, v zadnjem času pa se je začel pospešeno razvijati turizem (ZRSZ b. l. b).

Njeno nasprotje je osrednjeslovenska regija, v kateri stanuje več kot četrtina vsega prebivalstva v Sloveniji. Osrednjeslovenska regija je naša najbolj razvita regija, prevladuje po številu gospodarskih družb, številu zaposlenih, veliko je tudi dnevnih delovnih migrantov, ki se vozijo predvsem iz Kranja, Trbovelj, Novega mesta, Kopra in Celja. Ima pestro gospodarsko strukturo, prevladujejo pa storitvene dejavnosti (ZRSZ b. l. b). Leži na zelo ugodni legi na središču slovenskega avtocestnega križa, v njej pa je tudi slovensko glavno mesto Ljubljana.

Preglednica 4: Statistične regije glede na število podjetij, njihov delež, prihodek podjetij v 1.000 EUR in po deležu prihodka, 2009

Regija	Število podjetij	Delež podjetij*	Prihodek podjetij v 1.000 EUR	Delež prihodka**
Pomurska	6.987	4,3 %	2.300.870	2,8 %
Podravska	22.381	13,9 %	9.192.508	11,1 %
Koroška	4.823	3,0 %	1.752.657	2,1 %
Savinjska	17.794	11,1 %	8.684.503	10,5 %
Zasavska	2.421	1,5 %	805.109	1,0 %
Spodnjeposavska	4.681	2,9 %	2.000.585	2,5 %
Jugovzhodna Slovenija	8.699	5,4 %	5.422.208	6,5 %
Osrednjeslovenska	52.463	32,6 %	37.744.272	45,4 %
Gorenjska	15.510	9,7 %	5.822.294	7,0 %
Notranjsko-kraška	3.706	2,3 %	1.120.466	1,4 %
Goriška	10.370	6,4 %	3.670.648	4,4 %
Obalno-kraška	11.096	6,9 %	4.544.093	5,5 %
SLOVENIJA	160.931	100 %	83.060.213	100 %

*Delež podjetij v posamezni regiji (v %) je izračunan glede na celotno število podjetij v Sloveniji.

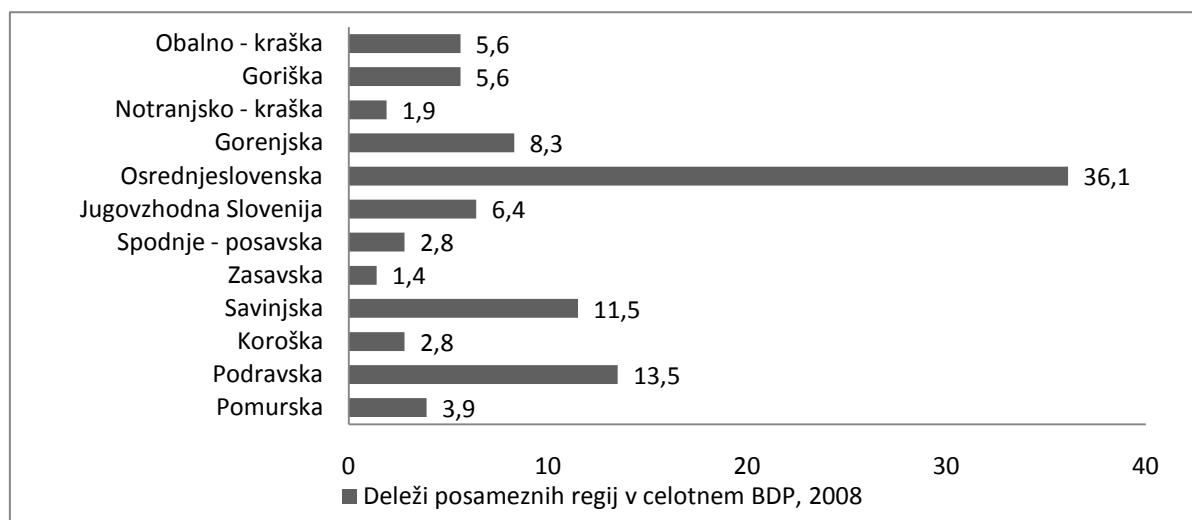
**Delež prihodka v posamezni regiji (v %) je izračunan glede na celoten prihodek v Sloveniji.

Vir: SURS b. l. e.

Glede na podatke iz leta 2009 ima skoraj tretjina vseh slovenskih podjetij sedež v osrednjeslovenski regiji (32,6 odstotka), najmanj pa v zasavski regiji (1,5 odstotka). Iz preglednice 4 je razvidno, da je velik delež podjetij tudi v podravski, savinjski in gorenjski

regiji. Manj podjetij pa je v notranjsko-kraški, spodnjeposavski in koroški regiji. Glede na delež prihodka po regijah je situacija sorazmerno podobna: največ prihodkov ustvarijo osrednjeslovenska (45,4 odstotka), podravska in savinjska regija, najmanj pa zasavska (1 odstotek), notranjsko-kraška in koroška regija (SURs b. l. e).

V vseh regijah prevladuje storitvena dejavnost, razen v koroški in spodnjeposavski, kjer prevladuje industrija. Največ BDP v regiji iz storitvene dejavnosti ustvarita osrednjeslovenska in obalno-kraška regija (približno tri četrtine vsega BDP), ki prav tako ustvarita najmanj BDP iz industrijske in kmetijske dejavnosti (SURs 2011a, 21). Najmanj BDP iz storitvene dejavnosti ustvarita spodnjeposavska in koroška regija. Največ BDP iz industrijske dejavnosti ustvarijo spodnjeposavska (49,6 odstotka), koroška (48,8 odstotka) in jugovzhodna Slovenija (47,5 odstotka), največ BDP iz kmetijske dejavnosti pa ustvarita Pomurska (7,4 odstotka) in notranjsko-kraška regija (6,4 odstotka) (SURs 2011a, 21) Bruto dodano vrednost po dejavnostih v letu 2009 prikazujemo v prilogi 1.

Slika 7: Deleži posameznih regij v celotnem BDP v Sloveniji, 2008

Vir: SURs 2011a, 20.

Slika 7 prikazuje deleže posameznih regij v celotnem slovenskem BDP. Opazno izstopa osrednjeslovenska regija, ki ustvari več kot tretjino celotnega BDP (SURs 2011a, 20), kar je verjetno posledica tega, da ima ta regija glede na ostale največji delež podjetij, ki prav tako ustvarijo največ prihodkov (SURs b. l. e). Najmanjši delež k celotnemu slovenskemu BDP prispeva zasavska regija, in sicer 1,4 odstotka (SURs 2011a, 20). V tej regiji je tudi najmanjši delež podjetij glede na celotno Slovenijo, ki prav tako ustvarijo najmanjši delež vseh prihodkov v državi (SURs b. l. e).

Povprečna mesečna bruto plača v Sloveniji leta 2010 je znašala 1.494,88 EUR. Najnižje so bile v notranjsko-kraški in so leta 2010 znašale 1.281,18 EUR, kar je enako 85,7 odstotka povprečne plače v Sloveniji. Med nižjimi v Sloveniji so še v pomurski (1.309,78 EUR) in

koroški regiji (1.343,00 EUR). Daleč najvišje plače v Sloveniji ima osrednjeslovenska regija s 1.678,13 EUR povprečne mesečne bruto plače, kar je 12,3 odstotke nad slovenskim povprečjem in 31 odstotkov več od najnižje povprečne bruto plače (SURs 2011b). Povprečne mesečne bruto plače po regijah za leto 2009 prikazujemo v prilogi 2.

Letna stopnja rasti prebivalstva (v promilih) je bila v letu 2009 najnižja v zasavski regiji, kjer je bila negativna (-1,0), nizka je bila tudi v pomurski (1,0) in podravski regiji (1,4). Najvišje stopnje rasti so bile v obalno-kraški (15,0) in osrednjeslovenski regiji (14,7), kjer so bile približno dvakrat višje od slovenskega povprečja (SURs 2011a, 6).

Največ živorojenih otrok na 1.000 prebivalcev v letu 2009 sta imeli osrednjeslovenska (11,8) in gorenjska regija (11,5), najmanj pa pomurska (9,3), podravska in spodnjeposavska regija z 9,4 (SURs 2011a, 6).

Glede na izobrazbeno strukturo prebivalstva so imele leta 2009 največje deleže oseb z dokončano osnovno šolo ali manj pomurska (27,4 odstotka vsega prebivalstva), zasavska, spodnjeposavska in jugovzhodna Slovenija. Najmanjše deleže pa sta imeli osrednjeslovenska (11,9 odstotka) in obalno-kraška regija. Najmanjša deleža oseb z višjo ali visoko izobrazbo sta imeli pomurska (11,3 odstotka) in koroška regija, najvišje deleže pa osrednjeslovenska (31,1 odstotka), goriška, gorenjska in obalno-kraška, v slednjih je imela v povprečju četrtnina prebivalcev dokončano višjo ali visoko stopnjo izobrazbe (SURs 2011a, 11). Izobrazbeno strukturo prebivalstva po regijah v letu 2009 prikazujemo v prilogi 3.

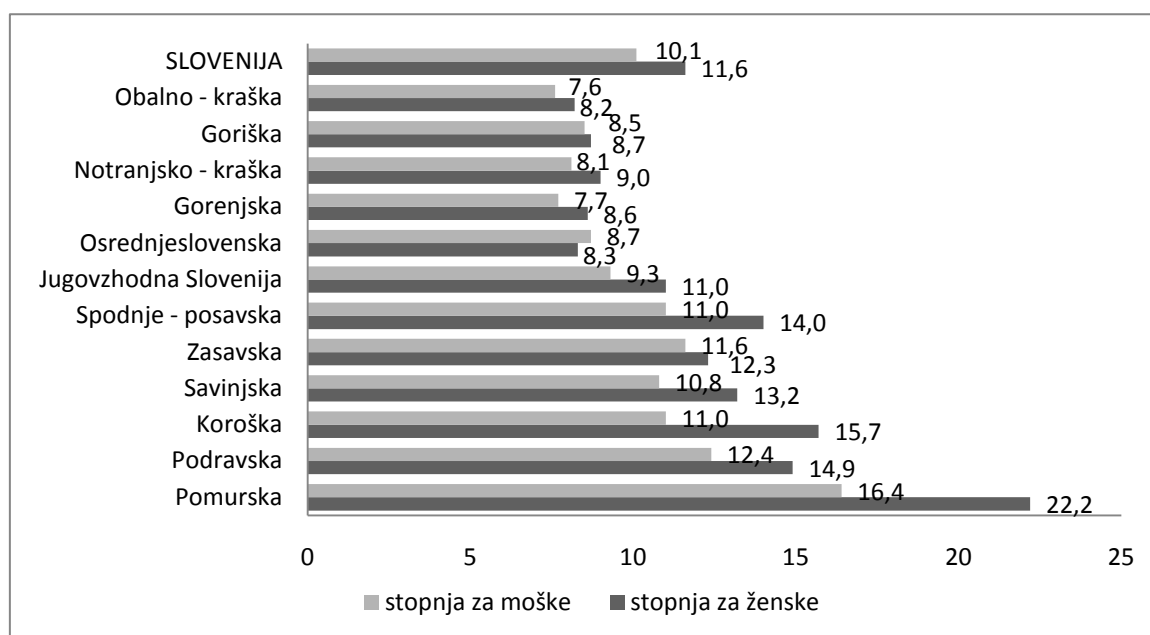
Stopnja registrirane brezposelnosti se glede na prejšnja leta v vseh statističnih regijah povečuje. Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji je leta 2010 znašala 10,7 odstotka. Najvišja stopnja je bila v Pomurski regiji, in sicer v vseh obravnavanih letih. Leta 2010 je znašala 19 odstotkov, kar je 9 odstotkov nad slovenskim povprečjem. Visoki stopnji imata tudi podravska (13,5 odstotka) in koroška regija (13,1 odstotka). Najnižja stopnja v letu 2010 je bila 7,9 odstotka v obalno-kraški regiji. Nizka je bila tudi v gorenjski (8,1 odstotka), osrednjeslovenski in notranjsko-kraški (po 8,5 odstotka) ter v goriški regiji z 8,6 odstotka (ZRSZ 2011f). Stopnje registrirane brezposelnosti po statističnih regijah v Sloveniji v obdobju 2007–2010 prikazujemo v prilogi 4.

Glede na podatke se regije med seboj precej razlikujejo. Med bolj razvitimi regijami z ugodnejšimi kazalniki so osrednjeslovenska, obalno-kraška, gorenjska in goriška regija, med manj razvitimi pa pomurska, podravska, koroška, zasavska in spodnjeposavska regija. V nadaljevanju predstavljamo prikaz različnih pogledov strukturne brezposelnosti po teh statističnih regijah.

4.2 Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na spolno strukturo

Najvišjo stopnjo registrirane brezposelnosti ima pomurska regija, zato ni presenetljivo, da ima ta regija tudi najvišji stopnji brezposelnosti za ženske in moške. Leta 2010 sta znašali 22,2 odstotka za ženske in 16,4 odstotka za moške (Divjak 2011). Visoki stopnji registrirane brezposelnosti za ženske in moške sta bili še v podravski in koroški regiji. Najnižjo stopnjo brezposelnosti tako za ženske (8,2-odstotna) kot za moške (7,6-odstotna) je imela obalno-kraška regija. Nizke stopnje brezposelnosti za oba spola so imele še osrednjeslovenska, gorenjska, goriška in notranjsko-kraška regija (Divjak 2011).

Delež žensk med registriranimi brezposelnimi osebami se po vseh statističnih regijah zmanjšuje. Izjema sta le koroška in pomurska regija, kjer se je delež brezposelnih žensk z leta 2009 na 2010 nekoliko povečal, in sicer s 50,6 na 53,3 odstotka v koroški in s 50,7 na 51,6 odstotka v pomurski regiji (Divjak 2011). Ti dve regiji sta tudi edini, v katerih je delež brezposelnih žensk večji od deleža brezposelnih moških. Deleže žensk med vsemi brezposelnimi osebami v letih 2008–2010 po statističnih regijah prikazujemo v prilogi 5.

Slika 8: Stopnje registrirane brezposelnosti za ženske in moške v Sloveniji po statističnih regijah, 2010

Vir: Divjak 2011.

4.3 Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na starostno strukturo

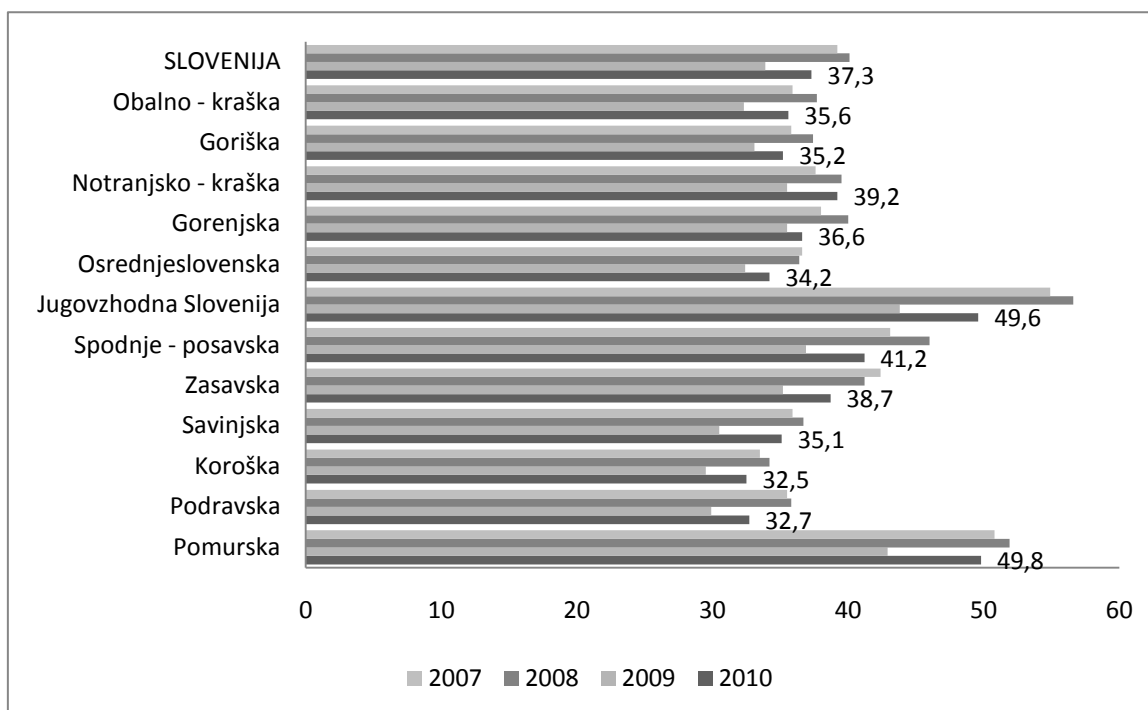
Delež brezposelnih mladih, starih do 26 let, je bil konec aprila 2011 največji v zasavski regiji, kjer je bilo med brezposelnimi osebami 14,5 odstotka mladih (Gorše 2011). Velike deleže mladih imajo tudi koroška, pomurska, podravska in savinjska regija. Najmanjši deleži pa so v

gorenjski (9,1 odstotka), osrednjeslovenski (9,4 odstotka) in goriški regiji (9,8 odstotka). Deleže mladih med vsemi brezposelnimi osebami aprila leta 2011 prikazujemo v prilogi 6.

Največji delež starejših oseb, starih 50 let ali več, med vsemi brezposelnimi ima gorenjska regija, kjer je kar 43,5 odstotka brezposelnih oseb starejših. Veliki deleži starejših so tudi v drugih zahodnih regijah: notranjsko-kraški, obalno-kraški in goriški. Najmanjši delež ima koroška (28,5 odstotka), sledita ji zasavska in podravska regija (Gorše 2011). Deleže starejših med vsemi brezposelnimi osebami aprila leta 2011 prikazujemo v prilogi 6.

4.4 Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na izobrazbeno strukturo

V pomurski regiji in jugovzhodni Sloveniji je imela leta 2010 skoraj polovica vseh brezposelnih oseb dokončano le osnovnošolsko izobrazbo ali manj. Istega leta je bil v Sloveniji v povprečju 37,3-odstotni delež brezposelnih oseb z nižjo stopnjo izobrazbe (Divjak 2011). Najnižji deleži so bili v koroški (32,5 odstotka) in podravske regiji (32,7 odstotka).

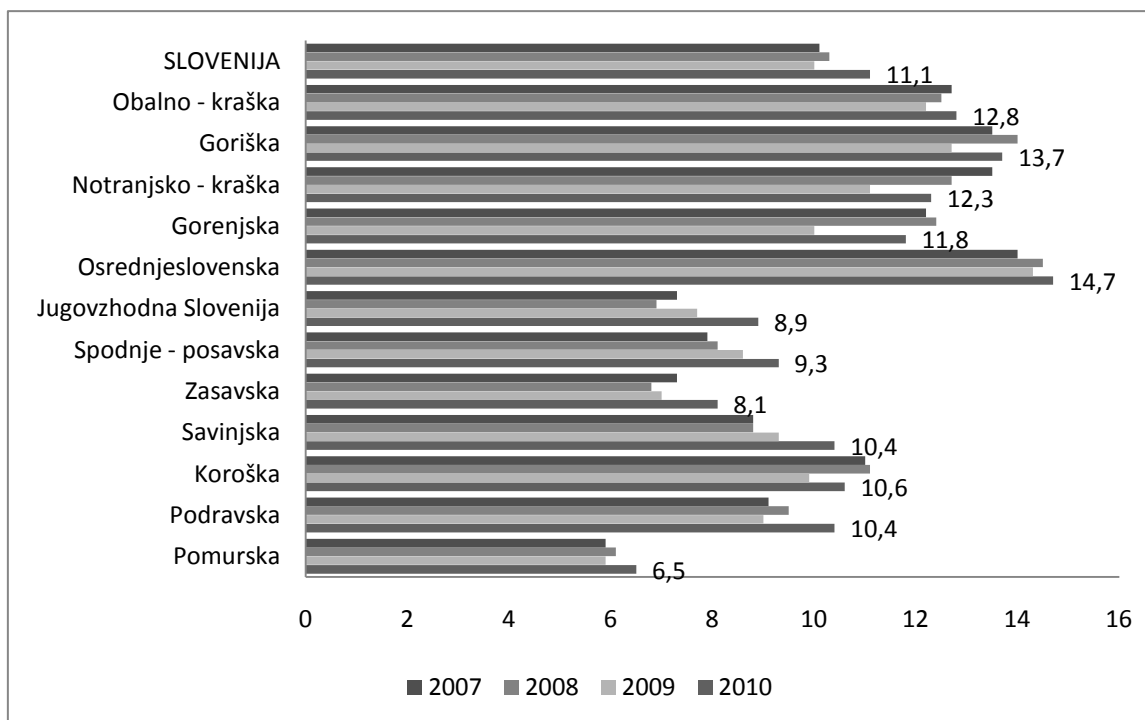

Slika 9: Delež registriranih brezposelnih oseb z osnovnošolsko izobrazbo med vsemi brezposelnimi osebami (v %) v Sloveniji po statističnih regijah, 2007–2010

Vir: SURS 2009, 12; SURS 2010b, 12; SURS 2011a, 12; Divjak 2011.

Stopnje brezposelnih oseb z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo prikazuje slika 12. V letu 2011 je povprečna stopnja v Sloveniji znašala 11,1 odstotka (Divjak 2011). Najvišjo stopnjo je imela osrednjeslovenska regija (14,7 odstotka). Sledita ji goriška (13,7 odstotka) in obalno-kraška regija (12,8 odstotka). Te regije imajo največji delež prebivalstva z dokončano višjo ali visoko izobrazbo, zato verjetno nastaja višek teh oseb na trgu dela. Najnižjo stopnjo ima

pomurska regija (6,5 odstotka). Sledita ji zasavska regija (8,1 odstotka) in jugovzhodna Slovenija (8,9 odstotka).

Slika 10: Delež registriranih brezposelnih oseb z višjo in visokošolsko izobrazbo med vsemi brezposelnimi osebami (v %) v Sloveniji po statističnih regijah, 2007–2010

Vir: SURS 2009, 12; SURS 2010b, 12; SURS 2011a, 12; Divjak 2011.

4.5 Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na čas trajanja brezposelnosti

Najvišja stopnja dolgotrajne brezposelnosti je prisotna v pomurski regiji, leta 2010 je bila 9,1-odstotna. Visoki stopnji imata še podravska in spodnjeposavska regija (obe po 5,9 odstotka). Najnižje stopnje so v gorenjski regiji, kjer je bila leta 2010 2,7-odstotna. Nizke stopnje imajo tudi obalno-kraška (2,9 odstotka), notranjsko-kraška, goriška in osrednjeslovenska regija (Divjak 2011). Stopnje dolgotrajne brezposelnosti za obdobje 2007–2010 prikazujemo v prilogi 7.

4.6 Registrirana brezposelnost po statističnih regijah glede na gospodarsko dejavnost

V pomurski regiji sta veliko število brezposelnih oseb povzročila stečaja Mure in Pomurke. Posledično je brez dela ostalo veliko tekstilnih delavcev, veliko brezposelnih je tudi ekonomistov, upravnikov in gimnazijskih maturantov. V prihodnje bodo imeli težave pri zaposlovanju komercialni in finančni zastopniki, vnašalci podatkov, uradniki v računovodstvu, bankah, poštah, cvetličarji, šivalci, sestavljalci električne opreme in drugi.

Povečalo pa se je povpraševanje po poklicih s področja gostinstva, gradbeništva in prometa (ZRSZ b. l. b).

V podravski regiji so viški v naslednjih poklicih: frizerji, prodajalci, ekonomski uradniki, pravniki, krojači, šiviljci, čistilci in drugi. Primanjkuje pa delavcev s področja kovinarstva, gradbeništva, računalništva, elektrotehnike, gostinstva in mednarodnega transporta (ZRSZ b. l. b).

V koroški regiji je zaradi odpuščanj in manjšega zaposlovanja veliko brezposelnih oseb s področja tekstilstva, prav tako pa je višek osnovnošolskih učiteljev, zootehnikov, ekonomistov, tehnikov za strojništvo in lesarsko industrijo, tajnikov, prodajalcev, avtomehanic in podobno. Po drugi strani pa primanjkuje računovodij, inženirjev strojništva, gradbeništva in elektrotehnike, zdravnikov, kuharjev, natakarjev, zidarjev, tesarjev, dimnikarjev, tiskarjev, mizarjev in podobno (ZRSZ b. l. b).

V savinjski regiji je večina brezposelnih oseb s področja kmetijstva in tekstila, uradnikov za pisarniško poslovanje, strokovnjakov za poslovanje in strokovnjakov družboslovnih ved, kot so na primer sociologi, antropologi, ekonomisti, pisatelji in novinarji. Primanjkuje kadrov z ustreznimi znanji s področja kovinarstva in elektrotehnike. Primanjkljaji v regiji pa pogosto nastajajo tudi zaradi težkih delovnih pogojev in dodatnih zahtev delodajalcev, in sicer predvsem na področjih gradbeništva, pekarstva, poslovno-komercialne dejavnosti, gostinstva in transporta (ZRSZ b. l. b).

V zasavski regiji je zaradi stečajev tekstilnih podjetij med brezposelnimi veliko žensk s področja tekstilstva. Med brezposelnimi prevladujejo tudi osebe z izobrazbo ekonomsko-upravnih smeri. Prosta delovna mesta so v predelovalnih dejavnostih, predvsem v proizvodnji električnih naprav, nekovinskih mineralnih izdelkov in kovinskih izdelkov ter na področju gradbeništva, medicine in izobraževanja, kjer primanjkuje predvsem osnovnošolskih učiteljev (ZRSZ b. l. b).

V spodnjeposavski regiji se pričakuje tudi nadaljnje odpuščanje preseženih delavcev, predvsem s področja predelovalnih dejavnosti (kovinske, tekstilne, obutvene in lesne industrije) ter s področja trgovine. Zaposlitev bodo težje dobili tudi ekonomisti, sociologi, antropologi, filozofi, zgodovinarji, tajniki in tehnologi prometa. Najbolj iskani pa bodo inženirji elektrotehnike in strojništva, zdravniki in medicinske sestre, tehnični in komercialni zastopniki za prodajo, natakarji in kuharji, orodjarji, tesarji, elektroinstalaterji in podobno (ZRSZ b. l. b).

V jugovzhodni Sloveniji je zaradi propada velikega števila tekstilnih obratov višek delavcev s področja tekstilstva. Še posebno težavno je področje Bele krajine, ki si poleg tega še ni opomoglo po izgubi trgov nekdanje skupne države, poleg tega pa je tudi relativno zaprto zaradi šengenske meje in slabih prometnih povezav. Težave pri zaposlovanju v regiji bodo

imeli tudi ekonomisti, peki in sestavljalci elektronskih sklopov. Napoveduje pa se povečano povpraševanje po delavcih v farmaciji, trgovini, gostinstvu, zdraviliškem turizmu, zdravstvu in avtomobilski industriji (ZRSZ b. l. b).

V osrednjeslovenski regiji med brezposelnimi osebami prevladujejo delavci brez poklica, pomožni delavci, gimnazijski maturanti, ekonomski tehniki in prodajalci. Primanjkuje pa predvsem delavcev s področja gradbeništva, kovinarstva, medicine in računalništva. Iskani so tudi poklici s področja trgovine, poslovnih storitev, predelovalnih dejavnosti in izobraževanja (ZRSZ b. l. b).

V gorenjski regiji je zaradi prestrukturiranja nekaterih panog med brezposelnimi osebami največ pomožnih delavcev, sestavljalcev strojev in naprav ter delavcev iz tekstilne in gumarske dejavnosti. Težko zaposljivi so tudi visoko izobraženi kadri družboslovnih smeri, kot so ekonomisti, organizatorji dela, politologi, prevajalci, novinarji in podobno. Največ prostih delovnih mest pa je v predelovalnih dejavnostih, v trgovini, v vzdrževanju in popravilu motornih vozil, v gradbeništvu, v gostinstvu ter v prometu in skladiščenju, ob začetku šolskega leta se poveča tudi povpraševanje po različnih poklicih v izobraževanju (ZRSZ b. l. b).

V notranjsko-kraško regiji je med brezposelnimi največ pomožnih delavcev, delavcev brez poklica in delavcev brez strokovne izobrazbe. Med brezposelnimi se zaradi večinoma sezonskega in kratkotrajnega dela velikokrat pojavijo tudi prodajalci, ekonomski tehniki in gimnazijski maturanti. Največ povpraševanja po delavcih pa je v predelovalnih dejavnostih, gradbeništvu in trgovini. Najbolj iskani bodo tudi zdravniki, medicinske sestre, vzgojitelji predšolskih otrok in strokovnjaki za srednješolsko izobraževanje ter za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami (ZRSZ b. l. b).

V goriški regiji je opazno zmanjševanje števila zaposlenih v predelovalnih dejavnostih, še posebno s področja tekstilstva, obutve, živilstva in pohištva ter v avtomobilski industriji. Težave pri zaposlovanju bodo imeli tudi sociologi, politologi, kiparji, slikarji, oblikovalci in podobno. Največ povpraševanja pa je po prodajalcih, čistilcih prostorov, voznikih tovornjakov, medicinskih sestrah, delavcih v predelovalnih dejavnostih, gostinstvu in gradbeništvu (ZRSZ b. l. b).

4.7 Vključenost regij v programe politike zaposlovanja

Največje število prejemnikov denarnih socialnih pomoči, to so osebe, ki so prejemale vsaj eno od štirih vrst denarnih socialnih pomoči po Zakonu o socialnem varstvu (SURŠ 2011a, 14), na 1.000 prebivalcev leta 2009 je bilo v pomurski regiji, in sicer 90,3 osebe. To je povsem pričakovano glede na to, da ima pomurska regija najvišje stopnje registrirane brezposelnosti, dolgotrajne registrirane brezposelnosti, registrirane brezposelnosti med ženskami, najnižjo

povprečno plačo ter posledično sodi med najmanj razvite slovenske regije. Veliko prejemnikov je tudi v podravski (66,1 osebe), zasavski in savinjski regiji (po 58,6 osebe). Najmanjše število prejemnikov je v osrednjeslovenski regiji (22,9 osebe), sledita ji gorenjska (23,2 osebe) in goriška regija s 24,4 osebe (SURS 2011a, 14). Zadnje tri regije imajo tudi najnižje stopnje registrirane brezposelnosti in sodijo med najbolj razvite slovenske regije. V letu 2009 se je število prejemnikov glede na prejšnje leto v vseh regijah povečalo. Število prejemnikov denarnih socialnih pomoči za obdobje 2007–2009 prikazujemo v prilogi 8.

V Katalogu ukrepov aktivne politike zaposlovanja iz leta 2011 je posebej izpostavljena le pomurska regija. Za brezposelne osebe, ki so izgubile zaposlitev zaradi stečaja Mure in njenih podrejenih družb, bosta Regionalni sklad dela za Pomurje in Sklad dela Prekmurje izvajala aktivnosti, kot so razne delavnice za motiviranje posameznika k iskanju zaposlitve (Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2011, 31).

Za zmanjševanje regijskih razlik se že od leta 1999 zavzema država z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR, Uradni list RS, št. 60/99, 56/03, 83/03, 93/05, 127/06 in 20/11). S tem zakonom se »določajo način medsebojnega usklajevanja države in občin pri načrtovanju regionalne politike in izvajanju nalog regionalnega razvoja, dejavnosti in opravljanje razvojnih nalog v razvojni regiji ter ukrepi regionalne politike« (1. člen ZSRR). Ta zakon dokazuje, da je država priznala razlike med regijami in jih skuša na osnovi tega zakona tudi zmanjševati.

4.8 Razlogi za razlike med statističnimi regijami

Statistične regije se med seboj razlikujejo po različnih kazalnikih, kot je bilo prikazano v zgornjih poglavjih. Za to obstajajo različni razlogi. Glavni so zagotovo: geografska lega, prometne povezave, razvoj gospodarske dejavnosti v regiji, število prebivalcev, izobrazbena sestava prebivalstva in podobno.

V preglednici 5 smo zbrali nekatere kazalnike po statističnih regijah v Sloveniji. Vseh kazalnikov je preveč za eno preglednico, zato so vključeni le tisti, ki se najbolj neposredno navezujejo na strukturno brezposelnost, kot je na primer izobrazba prebivalstva. Iz preglednice lahko razberemo, zakaj prihaja do določenih razlik med regijami, predvsem v strukturni brezposelnosti.

Preglednica 5: Zbirna tabela nekaterih kazalnikov po statističnih regijah v Sloveniji, 2009

Regija	Delež ljudi	Delež podjetij	Delež prihodka podjetij	Delež storitvene dejavnosti	Delež preb. z OŠ izob.	Delež preb. z VŠ izob.	Stopnja registr. brezp.	Delež brezp. z OŠ izob.	Delež brezp. z VŠ izob.	Delež brezp. mladih*	Delež brezp. starejših*	Prejemniki denarnih pomoči
Pomurska	5,9	4,3	2,8	56,8	27,4	11,3	15,9	42,9	5,9	13,8	35,0	90,3
Podravska	15,8	13,9	11,1	62,2	25,3	21,5	11,9	29,9	9,0	13,8	33,0	66,1
Koroška	3,6	3,0	2,1	47,2	17,7	15,4	10,9	29,5	9,9	13,9	28,5	49,2
Savinjska	12,7	11,1	10,5	51,6	19,5	19,5	10,3	30,5	9,3	13,7	34,0	58,6
Zasavska	2,2	1,5	1,0	52,0	21,4	21,0	11,0	35,2	7,0	14,5	30,0	58,6
Spodnjeposavska	3,4	2,9	2,5	45,7	20,7	18,9	10,2	36,9	8,6	11,8	38,2	48,9
Jugovzhodna S.	6,9	5,4	6,5	48,2	20,4	21,4	8,9	43,8	7,7	13,2	33,6	36,6
Osrednjeslovenska	25,8	32,6	45,4	75,3	11,9	31,1	6,8	32,4	14,3	9,4	36,7	22,9
Gorenjska	9,9	9,7	7,0	58,8	17,2	25,0	6,9	35,5	10,0	9,1	43,5	23,2
Notranjsko-kraška	2,6	2,3	1,4	52,9	15,7	17,6	7,1	35,5	11,1	11,4	40,0	31,2
Goriška	5,8	6,4	4,4	58,3	16,8	25,1	7,1	33,1	12,7	9,8	38,4	24,4
Obalno-kraška	5,4	6,9	5,5	75,0	14,5	24,9	6,9	32,3	12,2	10,1	38,6	35,4
SLOVENIJA	100,0	100	100	63,8	16,7	23,3	9,1	33,9	10,0	12,0	35,4	42,8

* Vsi podatki se nanašajo na leto 2009, razen deleži brezposelnih mladih in starejših, ki veljajo za april 2011.

Deleži ljudi, podjetij in prihodka podjetij v regiji (v %) so izračunani glede na celotne vrednosti v Sloveniji. Delež storitvene dejavnosti, delež prebivalcev z dokončano OŠ ali manj in z dokončano VŠ, delež oseb z dokončano OŠ ali manj in z dokončano VŠ ter delež mladih in starejših med vsemi brezposelnimi osebami (v %) so izračunani glede na posamezno regijo. Število prejemnikov denarnih pomoči je izračunano na 1.000 prebivalcev.

Vir: ZRSZ b. l. b; SURS b. l. e; SURS 2011a, 11, 12, 14, 21; Gorše 2011.

Eden izmed glavnih razlogov za različno razvitost med regijami je njihova lega in z njo povezane prometne povezave. Najbolj razvite regije v Slovenji – osrednjeslovenska, obalno-kraška, gorenjska in goriška – ležijo na zahodni polovici Slovenije in imajo povezavo z razvitimi zahodnimi državami EU. Skozi njih potekajo avtoceste, obalno-kraška pa ima tudi povezavo preko morja, ki je ključnega pomena za primorsko gospodarstvo. Po drugi strani ima Pomurska regija precej zaprto obmejno lego, veliko oddaljenost od glavnega mesta in slabo prometno povezanost z drugimi regijami. Na splošno je vzhodni del Slovenije slabše razvit kot zahodni del.

Opazno je, da v razvitejših regijah prevladuje storitvena dejavnost. Lahko bi trdili, da ta pripomore k uspešnejšemu razvoju regij. Storitvena dejavnost je stabilnejša od industrijske dejavnosti in kmetijstva, saj njeno delovanje temelji na zaposlenih, medtem ko je v drugih dveh dejavnostih več možnosti za tehnološko izpopolnjevanje in posledično nižanje potrebnega števila zaposlenih.

Pri kmetijstvu in industriji se lahko proizvodnja na primer preseli v države s cenejšo delovno silo. Še posebej prestrukturiranje industrijskih panog velikokrat povzroči veliko povečanje brezposelnosti in izrazitejšo strukturno brezposelnost, saj po prenehanju velikih industrijskih družb nastane na trgu dela višek brezposelnih z isto – po navadi nižjo stopnjo izobrazbe. Tudi kmetijstvo je problematično, saj je zelo odvisno od vremenskih pogojev, ki lahko povzročijo nepričakovano škodo, slabši pridelek in posledično nižje prihodke.

Glede na število podjetij in njihov prihodek v regiji bi težko sklepali o razvitosti regij. Največji delež podjetij in ustvarjenega prihodka ima naša najbolj razvita osrednjeslovenska regija, ki prav tako izstopa po ustvarjenem deležu BDP v celotnem slovenskem BDP. Takoj za njo pa je Podravska regija, ki se od osrednjeslovenske precej razlikuje, saj ima zelo visoko stopnjo registrirane brezposelnosti in velik delež prejemnikov denarnih socialnih pomoči. Število prejemnikov denarnih socialnih pomoči je povezano s stopnjo registrirane brezposelnosti. Višja kot je stopnja registrirane brezposelnosti, večje je število prejemnikov pomoči in obratno. To dokazuje Pomurska regija, ki ima najvišjo stopnjo brezposelnosti in tudi največje število prejemnikov pomoči, takoj za njo je v obeh kazalnikih Podravska regija. Najnižje stopnje brezposelnosti imajo osrednjeslovenska, gorenjska, goriška, notranjsko-kraška in obalna regija, pri čemer imajo vse omenjene regije tudi najmanjše deleže prejemnikov pomoči.

Število podjetij lahko povežemo s številom prebivalstva v regiji. Prve tri po deležu podjetij v regiji – osrednjeslovenska, podravska in savinjska – v istem vrstnem redu prevladujejo tudi po deležu prebivalcev v regiji. Pri tem ima zasavska regija z najmanjšim številom podjetij in najmanjšim deležem BDP v celotnem slovenskem BDP tudi najmanjši delež prebivalstva.

Razvitost regij je povezana z rastjo števila prebivalstva. Najvišji letni stopnji rasti prebivalstva leta 2009 sta bili v dveh najbolj razvitih slovenskih regijah, osrednjeslovenski in obalno-kraški regiji, medtem ko so bile najnižje v manj razvitih regijah, in sicer v zasavski, pomurski in podravski regiji. Poleg tega je bilo največ rojstev na 1.000 oseb prav tako v osrednjeslovenski in gorenjski regiji, najmanj pa spet v pomurski in podravski ter spodnjeposavski regiji.

Izobrazbena sestava prebivalstva je zelo pomembna. Med brezposelnimi osebami prevladujejo ravno osebe z nižjo ali brez izobrazbe, medtem ko je najmanj brezposelnih oseb z višjo in visokošolsko izobrazbo. Izobraževanje prebivalstva je tako izrednega pomena za zmanjšanje brezposelnosti. Opozoriti pa je treba tudi na to, da je bolj kot sama stopnja izobrazbe pomembno področje izobraževanja. V Sloveniji je tako med najtežje zaposljivimi poklici prav visoka stopnja izobrazbe smer sociolog, antropolog. Izobraževati bi se bilo treba za deficitarne poklice, kot so inženirji elektrotehnike in strojništva, farmacevti, zdravniki, računovodje, kuharji in podobno (ZRSZ b. l. b).

5 UGOTOVITVE IN PREDLOGI ZA ZMANJŠANJE BREZPOSELNOSTI PO STATISTIČNIH REGIJAH

Med regijami v Sloveniji obstajajo precej velike razlike, ki smo jih identificirali v prejšnjem poglavju in podala tudi nekaj razlogov zanje. Na osnovi tega smo oblikovali nekaj glavnih ugotovitev in predlogov za zmanjšanje regijskih razlik v brezposelnosti v Sloveniji:

- ustrezna izobrazba, predvsem izobraževanje in usposabljanje za deficitarne poklice v regiji,
- spodbujanje storitvene dejavnosti v regiji,
- povečati učinkovitost APZ in denarnih pomoči, namenjenih manj razvitim regijam, za spodbujanje in pomoč pri samozaposlovanju,
- izboljšanje infrastrukture,
- izvajati regionalno politiko razvoja, predvsem spodbujati manj razvite regije.

Naša glavna ugotovitev je, da se v vseh regijah pojavljajo deficiti določenih poklicev. Tudi v pomurski regiji, ki ima najvišjo stopnjo brezposelnosti, so na voljo prosta delovna mesta, in sicer v gostinstvu, gradbeništvu in prometu. Delovna mesta torej so na voljo v vseh regijah, največja težava je neustrezna izobrazbena struktura prebivalstva. Menimo, da je prebivalstvo premalo ozaveščeno o potrebnih poklicih v njihovih regijah. Mladi po navadi izberejo študijsko smer, ki se jim zdi najbolj zanimiva, in ne premišlujejo o možnostih zaposlitve z izbranim poklicem. Občinske službe bi zato morale izvajati vsakoletne akcije za predstavitev manjkajočih kadrov v regiji in predstaviti trenutne razmere na trgu dela, in sicer z različnimi brošurami, letaki, knjižicami o poklicih za mlade, predstavitev po osnovnih in srednjih šolah, na radiu ... Mladi bi tako vedeli, katerih poklicev je v regiji premalo in katerih preveč, ter bi se na osnovi tega verjetno lažje odločali med svojimi željami za študij. Tudi država bi z (dodatnim) (so)financiranjem določenih študijskih programov lahko veliko pripomogla k spodbujanju izobraževanja za deficitarne poklice. Glede neustrezne izobrazbe ostalega prebivalstva pa se že izvajajo različna izobraževanja in usposabljanja brezposelnih oseb v okviru APZ, ki so oblikovana na osnovi podatkov o deficitarnih in suficitarnih poklicih.

Opazno je, da v razvitejših regijah prevladuje storitvena dejavnost, medtem ko je v manj razvitih regijah še vedno velik delež industrije. Delež industrijske dejavnosti se v EU postopoma zmanjšuje, prisoten je tudi tehnološki napredek, zaradi česar je v tej dejavnosti na voljo vse manj delovnih mest, posledično pa se ne bo več potrebovalo nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, ampak strokovnjake na posameznih področjih. Storitvena dejavnost po drugi strani omogoča zaposlovanje večjemu številu ljudi in ponuja možnosti za razvoj regije. Regiji, v katerih je delež storitvene dejavnosti v Sloveniji največji, sta obenem naši najbolj razviti regiji – osredneslovenska in obalno-kraška regija. V vzhodnih regijah bi se zato moralo bolj spodbujati podjetništvo, še posebno v storitveni dejavnosti.

Manj razvitim regijam je sicer po zakonu namenjenih več denarnih sredstev APZ, ki pa se po našem mnenju ne izkoristijo dovolj učinkovito. Vložiti bi jih morali v spodbujanje

samozaposlovanja in zaposlovanja, predvsem v storitveni dejavnosti, kar bi lahko dosegli s seminarji in klubi za pomoč podjetnikom, raznimi subvencijami, olajšavami in podobno. V sklopu informacij o regijskih trgih dela bi tako občinske službe pripravile tudi razne podjetniške predloge za posamezno regijo, in sicer katere dejavnosti v regiji so najbolj obetavne v prihodnje. Na osnovi teh predlogov, usmeritev se bi posamezniki lažje odločili za ustanavljanje podjetja ali samozaposlitev.

Iz pridobljenih podatkov je prav tako razvidno, da je vzhodni del Slovenije v povprečju manj razvit od zahodnega. Razvitost regij se znižuje z oddaljevanjem od osrednjeslovenske regije proti vzhodu. Najmanj razvita je tako skrajno vzhodna Pomurska regija. Razlog za to je verjetno v tem, da so bile vzhodne regije nekako odmaknjene od središča razvoja in so zato ohranile pretežno industrijsko dejavnost ter s tem povezano nizko izobrazbeno strukturo prebivalstva. Zahodni del Slovenije je razvil pretežno storitveno dejavnost, glavne razvojne poti so vodile proti zahodu k razvitejšim evropskim državam ali proti jugozahodu k morju. Razvojna pot tako ni potekala čez vzhodni del in se zato ni razvil skupaj z zahodnim delom. Rešitev za nastalo situacijo bi bila v tem, da se izboljša prometno infrastrukturo, in sicer bi morali dokončati avtoceste in obnoviti prometne poti. S tem bi okrepili medkrajevne povezave in omogočili večji pretok dobrin med regijami.

Prav tako bi se moralo z regionalno politiko razvoja spodbujati manj razvite regije, in sicer na tak način, da bi se bolj razvite regije povezale z manj razvitimi in slednjim pomagale pri razvoju. Spodbujati bi se moralo podjetja iz bolj razvitih regij, da bi ustanavljala podružnice v manj razvitih regijah in tako omogočila zaposlitev tamkajšnjih ljudi in okrepitev medregijskih povezav, posredovala bi jim lahko tudi določeno znanje in informacije za boljši nastop na trgu dela. Okrepiti bi se moralo sodelovanje med regijami, lahko z medregijskimi menjavami strokovnjakov z različnih področij, ki bi določen čas preželi v podjetju ali organizaciji v drugi regiji in se učili od njih oziroma jim svetovali in pomagali k napredku. Regije si bi med seboj lahko pomagale tudi pri vstopih na tuje trge, in sicer z informacijami, skupnim ustanavljanjem podružnic v tujini, skupnim gostovanjem na tujih sejmih in podobno, saj bi bile skupaj bolj učinkovite in bi imele več možnosti kot posamezna podjetja iz regij.

6 SKLEP

Brezposelnost se je v zadnjih nekaj letih zaradi globalne gospodarske krize leta 2008 zelo povečala. Posledično se je nekoliko spremenila struktura brezposelnosti. Med brezposelnimi tako ne prevladujejo več ženske in mladi, ampak je brezposelnih več moških in starejših oseb, ki so izgubili delo zaradi stečajev in zmanjševanja proizvodnje podjetij. Strukturna brezposelnost je problematična, ker je dolgotrajna, njeno reševanje pa je težavneje. Povzroča lahko regionalne razlike, saj so po navadi določeni sektorji koncentrirani na določenem območju in lahko njihovo zapiranje ali zmanjševanje proizvodnje povzroči višjo stopnjo brezposelnosti teh regij.

V diplomskem delu smo preučevali strukturo brezposelnost v Sloveniji po statističnih regijah. Ugotovili smo, da obstajajo velike razlike med njimi in da so zahodne regije (gorenjska, goriška, obalno-kraška, notranjsko-kraška, osrednjeslovenska) na splošno bolj razvite kot vzhodne regije (pomurska, podravska, koroška, savinjska, zasavska, spodnjeposavska, jugovzhodna Slovenija). Razlogi za to so verjetno boljša prometna povezanost zahodnih regij z razvitejšimi državami Zahodne Evrope, dostop do morja in razvijanje storitvene dejavnosti ter po drugi strani izključenost vzhodnih regij v razvoj, ohranjanje industrijske dejavnosti in nižja izobrazbena struktura prebivalstva.

Po razvitosti najbolj izstopata dve regiji: osrednjeslovenska in pomurska. Osrednjeslovenska je naša najbolj razvita regija s tretjinskim deležem BDP v celotnem slovenskem BDP, podpovprečnimi stopnjami brezposelnosti in nadpovprečno izobrazbeno strukturo prebivalstva. V regiji je tudi približno tretjina vseh podjetij v Sloveniji in ima največji delež storitvene dejavnosti med vsemi regijami. Kljub temu pa ima najvišjo stopnjo brezposelnosti oseb z višjo ali visokošolsko izobrazbo in visok delež brezposelnih starejših, starih 50 let ali več. Razlogi za dober razvoj te regije so zagotovo status glavne slovenske regije z glavnim mestom, lega na avtocestnem križu in posledično dobra prometna povezava z ostalimi regijami ter sedeži velikega števila podjetij in državne uprave.

Najmanj razvita regija pa je pomurska regija, ki leži na skrajnem vzhodnem delu Slovenije. Ima nadpovprečne stopnje brezposelnosti in slabo izobrazbeno strukturo prebivalstva, saj ima med vsemi regijami največji delež oseb z nižjo stopnjo izobrazbe in najmanjši delež oseb z doseženo višjo stopnjo izobrazbe. Razlogi za to so zaprta lega ob madžarski meji, v preteklosti se za razliko od drugih regij ni močno industrializirala, zato kmetijstvo predstavlja velik del dejavnosti v regiji, stopnja rasti prebivalstva je med najnižjimi v Sloveniji, veliko je tudi odseljavanja.

Velike razlike med regijami v Sloveniji so opazne že dalj časa. Leta 1999 je država sprejela Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR, Uradni list RS, št. od 60/99 do 20/11), na osnovi katerega izvaja različne aktivnosti za zmanjševanje regijskih razlik.

Na osnovi pridobljenih podatkov in nekaterih razlogov za razlike med regijami lahko podamo naslednje predloge, ki bi prispevali k zmanjšanju razlik: poskrbeti bi bilo treba za ustrezno izobrazbo in usposobljenost prebivalstva, spodbujati razvoj storitvenih dejavnosti, povečati učinkovitost APZ in denarnih pomoči, predvsem z vidika spodbujanja samozaposlitev, izboljšati infrastrukturo in v sklopu izvajanja regionalne politike razvoja spodbujati manj razvite regije.

Za ustrezno izobrazbo prebivalstva v posameznih regijah bi morale poskrbeti občinske službe, in sicer z ozaveščanjem mladih o presežkih in primanjkljajih na regijskih trgih dela. To bi lahko dosegli z raznimi brošurami o poklicih, predstavitev na osnovnih in srednjih šolah in podobno. Tako se bi mladi že v času študija usmerili na poklicna področja, ki jih v njihovi regiji primanjkuje, in ne bi nastajali tako veliki viški določenih poklicev. Za spodbujanje izobraževanja za deficitarne poklice bi lahko poskrbela tudi država z (dodatnim) (so)financiranjem določenih študijskih programov.

Poskrbeti bi bilo treba za razvoj storitvene dejavnosti, saj ta v prihodnje omogoča največ delovnih mest. Največji delež storitvene dejavnosti je ravno v naših dveh najbolj razvitih regijah, osrednjeslovenski in obalno-kraški, kar torej nakazuje na boljši razvoj regij, ki razvijajo storitveno dejavnost. S tega vidika bi bilo treba v regijah spodbujati ustanavljanje predvsem storitvenih podjetij. To bi lahko izvajali s pomočjo denarnih pomoči APZ, ki so sicer v večjem deležu namenjene manj razvitim regijam, vendar pa očitno niso povsem optimalno izkoriščene. Občinske službe bi morale letno pripraviti razne obetavne podjetniške predloge in usmeritve za posamezne regije ter vložiti več pomoči in subvencij za samozaposlovanje in zaposlovanje. Tako se bi več posameznikov odločilo za ustanavljanje oziroma širjenje svojih podjetij.

Država bi morala za boljši razvoj vzhodnega dela Slovenije poskrbeti tudi z boljšo prometno infrastrukturo. Ta bi omogočila hitrejši pretok dobrin med regijami in njihova oddaljenost ne bi bila več težava. Poleg tega se bi v sklopu izvajanja regionalne politike zaposlovanja moralo spodbujati manj razvite regije, ki so bile odmaknjene od razvoja zahodnih oziroma osrednjih regij. To bi se lahko dosegalo s spodbujanjem sodelovanja med bolj in manj razvitimi regijami, njihovo izmenjavo znanja in informacij, ustanavljanjem podružnic v manj razvitih regijah ter skupnim delovanjem na tujih trgih.

Odpravljanje brezposelnosti je dolgotrajno in težavno. Poglavitno je, da se brezposelne usmeri na prosta delovna mesta. Za to sta potrebna izobraževanje in preusposabljanje, tako da je ustrezna izobrazba še vedno najpomembnejša pri zmanjševanju strukturne brezposelnosti. Za slednjo bi morala poskrbeti država z ustreznim informiranjem prebivalstva in preusposabljanjem brezposelnih oseb.

LITERATURA IN VIRI

- Andor, László. 2011. *Getting young people into work*. Uradni govor na Evropskem tednu mladih. Bruselj, 18. 5. 2011. [Http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/11/350&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/11/350&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en) (23. 5. 2011).
- Cerar, Maja. 2011. *Zaposljivost diplomantov: včasih se je izplačalo študirati, danes prijeti za lopato*. [Http://www.delo.si/clanek/139383](http://www.delo.si/clanek/139383) (2. 5. 2011).
- Divjak, Matej. 2011. Elektronsko pismo avtorici, 30. maj.
- Eures – Evropski portal za zaposlitveno mobilnost. 2011. *Pet najbolj iskanih poklicev na portalu EURES*. [Http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?lang=sl&catId=9633&myCatId=9633&parentId=20&acro=news&headline=Y&function=newsOnPortal](http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?lang=sl&catId=9633&myCatId=9633&parentId=20&acro=news&headline=Y&function=newsOnPortal) (22. 5. 2011).
- EUROSTAT. 2011a. *Unemployment rate by gender*. [Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsiem110](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsiem110) (14. 5. 2011).
- EUROSTAT. 2011b. *Total long-term unemployment rate*. [Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdsc330&plugin=0](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdsc330&plugin=0) (14. 5. 2011).
- EUROSTAT. 2011c. *Unemployment rates of the population aged 25-64 by level of education*. [Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00066&plugin=0](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00066&plugin=0) (14. 5. 2011).
- EUROSTAT. 2011d. *Unemployment rate, by age groups*. [Http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TSDEC460](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=TSDEC460) (23. 5. 2011).
- Evropska komisija. 2004. *Prizadevanje za rast: gospodarstvo EU*. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Evropska komisija. 2007. *Naložba v naši skupno prihodnost: proračun Evropske unije*. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Evropska komisija. 2009. *Delovna mesta in rast v EU: načrt za trajnostno prihodnost*. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Evropska komisija. 2011. *European economic statistics – 2010 edition*. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Fakulteta za management Koper. 2010. *V prihodnost z realnim optimizmom*. [Http://www2.fm-kp.si/novice.php/344/](http://www2.fm-kp.si/novice.php/344/) (27. 4. 2011).
- Gider, Ksenija. 2010. *Mladi in možnosti zaposlitve*. [Http://www.student.si/preberi-si/aktualno/mladi-in-moznosti-zaposlitve.html](http://www.student.si/preberi-si/aktualno/mladi-in-moznosti-zaposlitve.html) (30. 4. 2011).
- Gorše, Alenka. 2011. Elektronsko sporočilo avtorici, 31. maj.
- Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1999. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
- Horvat, Marjan. 2011. *Za velikimi gradbenimi podjetji grozi propad podizvajalcem*. [Http://www.mladina.si/dnevnik/26-01-2011-za-velikimi-gradbenimi-podjetji-grozi-propad-podizvajalcem/](http://www.mladina.si/dnevnik/26-01-2011-za-velikimi-gradbenimi-podjetji-grozi-propad-podizvajalcem/) (28. 4. 2011).
- Hrovatin, Nevenka. 2000. *Uvod v gospodarstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Ignjatović, Miroljub. 2002. Trg delovne sile v Sloveniji v devetdesetih letih 20. stoletja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 12–31. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

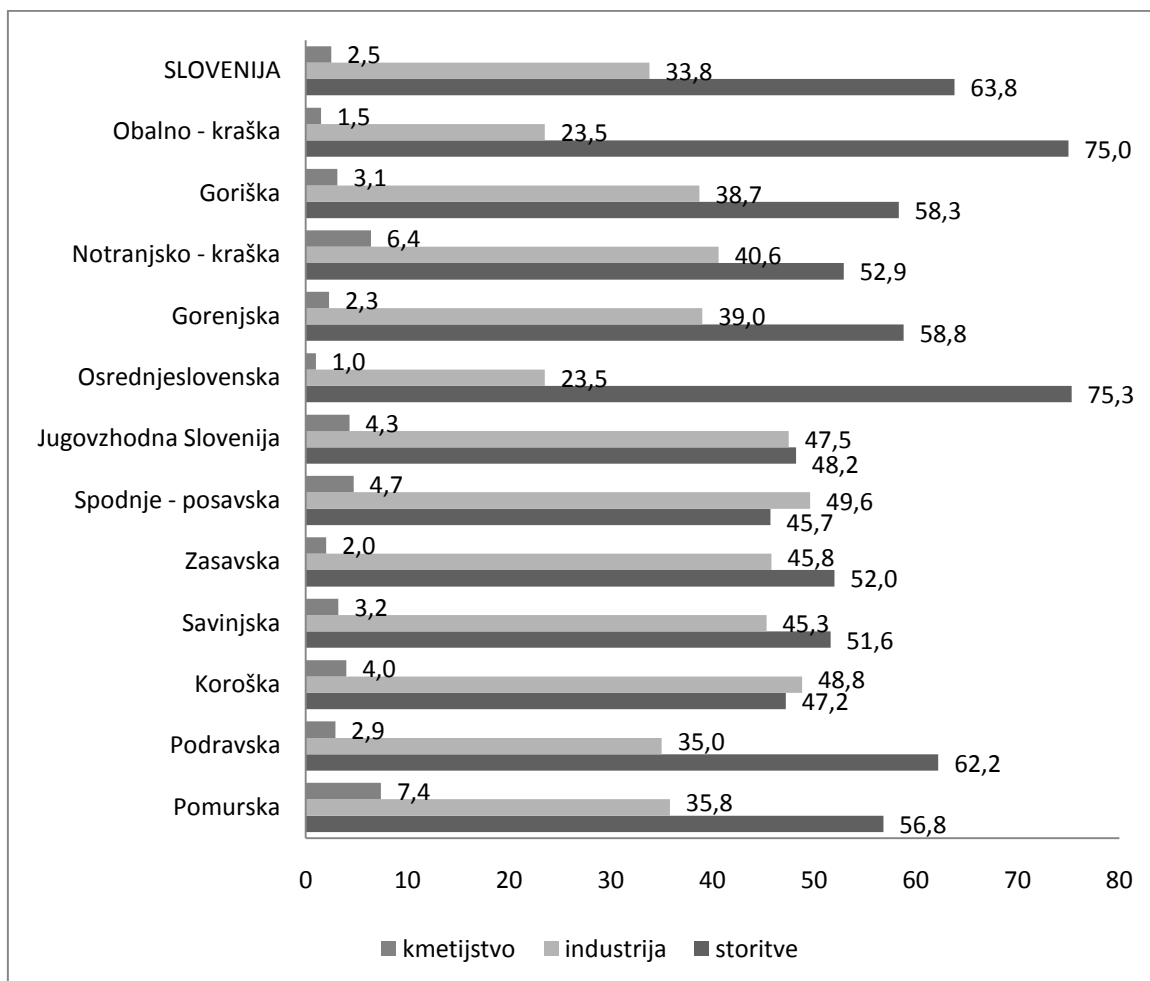
- Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. 2011.
[Http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/pomembni_dokumenti/](http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/pomembni_dokumenti/) (28. 5. 2011).
- Kopač, Anja. 2002. Pasivna politika zaposlovanja – sistemi socialne varnosti za primer brezposelnosti. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 144–171. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Layard, Richard, Stephen Nickell in Richard Jackman. 2005. *Unemployment: Macroeconomic performance and the labour market*. New York: Oxford University Press.
- MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. B. 1. *Denarna socialna pomoč*.
[Http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/](http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/) (27. 5. 2011).
- Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja. *Uradni list RS*, št. 5/07, 85/08, 25/09, 80/10 in 106/10.
- Samuelson, Paul Anthony in William D. Nordhaus. 2002. *Ekonomija*. Ljubljana: GV založba.
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2003. *Kazalniki socialne povezanosti, 1996–2000 (prva objava)*. [Http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=93](http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=93) (27. 4. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2007. *Aktivno prebivalstvo (po Anketi o delovni sili), Slovenija, 2006*. [Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=820](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=820) (27. 4. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2008. *Aktivno prebivalstvo (po Anketi o delovni sili), Slovenija, 2007*. [Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1551](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1551) (27. 4. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2009. *Slovenske regije v številkah – 2009*.
[Http://www.stat.si/publikacije/pub_regije.asp](http://www.stat.si/publikacije/pub_regije.asp) (18. 5. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2010a. *Vstop mladih na trg dela, Slovenija, 2. četrtletje 2009*. [Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3029](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3029) (30. 4. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2010b. *Slovenske regije v številkah – 2010*.
[Http://www.stat.si/publikacije/pub_regije.asp](http://www.stat.si/publikacije/pub_regije.asp) (18. 5. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2011a. *Slovenske regije v številkah – 2011*.
[Http://www.stat.si/publikacije/pub_regije.asp](http://www.stat.si/publikacije/pub_regije.asp) (18. 5. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2011b. *Povprečne mesečne bruto in neto plače in nominalni indeksi bruto in neto plač pri pravnih osebah po statističnih regijah, Slovenija, december 2010, končni podatki*.
[Http://www.stat.si/PrikaziDatoteko.aspx?id=4555](http://www.stat.si/PrikaziDatoteko.aspx?id=4555) (26. 5. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2011c. *Aktivno prebivalstvo (po Anketi o delovni sili), Slovenija, 1. četrtletje 2011 – končni podatki*.
[Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3944](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3944) (27. 5. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. 2011d. *Aktivno prebivalstvo (po Anketi o delovni sili), Slovenija, 2010 – končni podatki*.
[Http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3809](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3809) (27. 5. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. B. 1. a. *Delovno aktivno prebivalstvo po anketi o delovni sili*. [Http://www.stat.si/tema_demografsko_trg_adp.asp](http://www.stat.si/tema_demografsko_trg_adp.asp) (27. 4. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. B. 1. b. *Statistična regija*.
[Http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=360&PodrocjeID=2](http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=360&PodrocjeID=2) (28. 4. 2011).

- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. B. l. c. *Standardna klasifikacija teritorialnih enot (SKTE)* [Http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=359&PodrocjeID=2](http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=359&PodrocjeID=2) (28. 4. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. B. l. d. *Pojasnila o teritorialnih spremembah*. [Http://www.stat.si/tema_splosno_upravno_pojasnila.asp](http://www.stat.si/tema_splosno_upravno_pojasnila.asp) (28. 4. 2011).
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije. B. l. e. *Podjetja po kohezijskih in statističnih regijah, Slovenija, letno*. [Http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1418806S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/14_poslovni_subjekti/01_14188_podjetja/&lang=2](http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1418806S&ti=&path=../Database/Ekonomsko/14_poslovni_subjekti/01_14188_podjetja/&lang=2) (28. 5. 2011).
- Svetlik, Ivan in Mavricija Batič. 2002. Aktivna politika zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 174–198. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Svetlik, Ivan. 1985. *Brezposelnost in zaposlovanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.
- Vlada RS. 2009. *Sklep, št. 11002-2/2006/4*. [Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/apz_2007_2013.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/apz_2007_2013.pdf) (4. 7. 2011).
- Vlada RS. 2010. *Sklep, št. 11002-3/2010/3*. [Http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/spreme_mba_nacrt_izvdb_izvdb_10-11.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/spreme_mba_nacrt_izvdb_izvdb_10-11.pdf) (4. 7. 2011).
- Zakon o socialnem varstvu (ZSV). *Uradni list RS*, št. 54/92, 56/92, 42/94, 41/99, 60/99, 26/01, 2/04, 7/06, 21/06, 105/06, 122/07, 61/10 in 3/11.
- Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR). *Uradni list RS*, št. 60/99, 56/03, 83/03, 93/05, 127/06 in 20/11.
- Zakon o urejanju trga dela (ZUTD). *Uradni list RS*, št. 80/10.
- Zakon o zavarovanju za primer brezposelnosti - uradno prečiščeno besedilo (ZZZPB). *Uradni list RS*, št. 107/06.
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2007. *Letno poročilo 2006*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/letna_porocila](http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/letna_porocila) (19. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2008. *Letno poročilo 2007*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/letna_porocila](http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/letna_porocila) (19. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2009. *Mesečne informacije – december 2008*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/mesecne_informacije](http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/mesecne_informacije) (19. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2010a. *Letno poročilo 2009*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/letna_porocila](http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/letna_porocila) (19. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2010b. *Mesečne informacije – december 2009*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/mesecne_informacije](http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/mesecne_informacije) (19. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011a. *Registrirano brezposelne osebe po spolu, 2005–2011*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost](http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost) (30. 4. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011b. *Registrirano brezposelne osebe po stopnji izobrazbe, 2005–2011*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost](http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost) (30. 4. 2011).

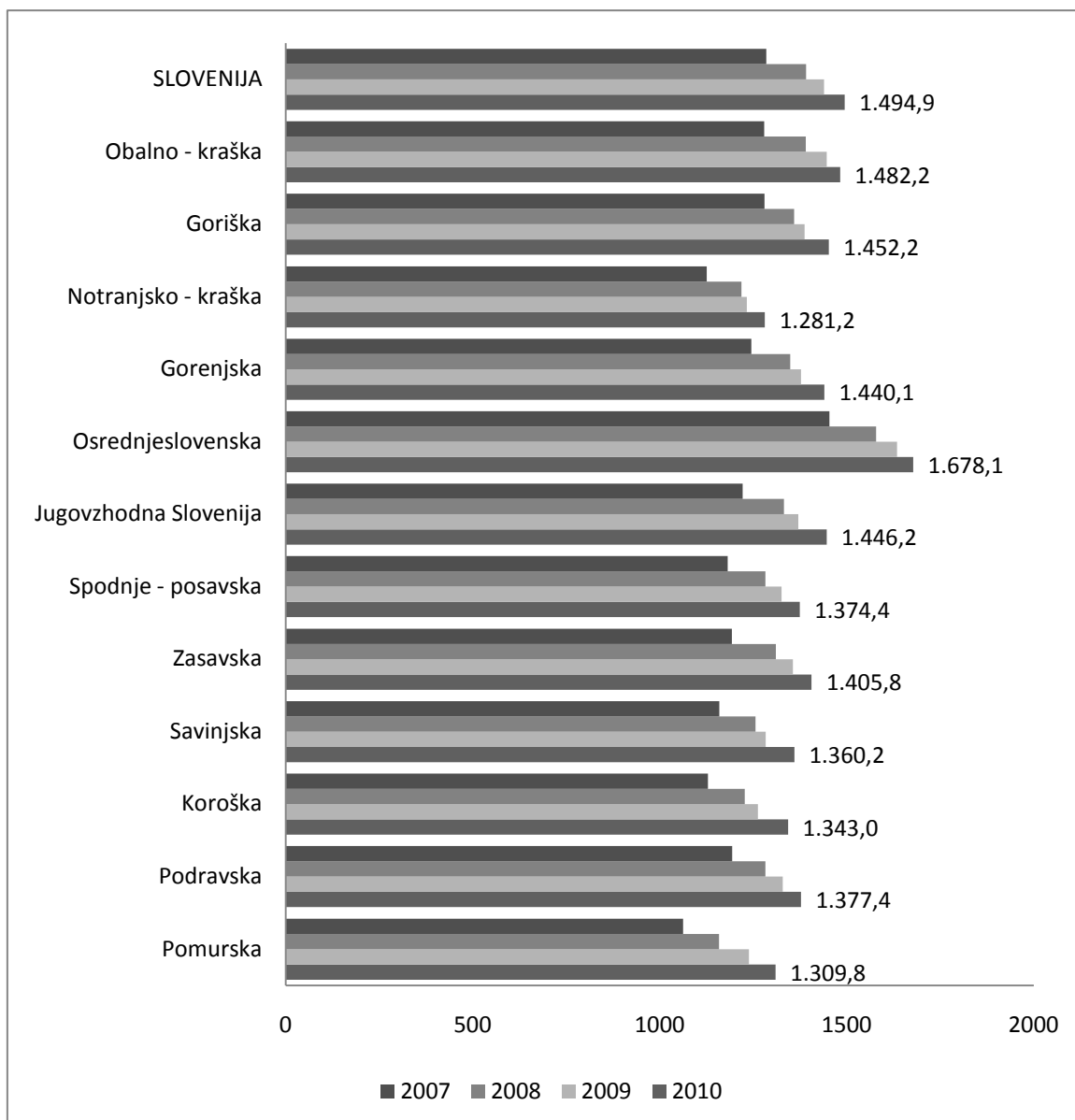
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011c. *Registrirano brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti, 2005–2011*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost](http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost) (30. 4. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011d. *Registrirano brezposelne osebe po starostnih razredih, 2005–2011*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost](http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost) (30. 4. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011e. *Deficitarni in suficitarni poklici*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/aktualno_o_trgu_dela/deficitarni_in_suficitarni_poklici](http://www.ess.gov.si/trg_dela/aktualno_o_trgu_dela/deficitarni_in_suficitarni_poklici) (2. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011f. *Stopnja registrirane brezposelnosti po statističnih regijah, 2005–2011*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/stopnja_registrirane_brezposelnosti](http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/stopnja_registrirane_brezposelnosti) (18. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011g. *Gibanje registrirane brezposelnosti, 2010–2011*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah](http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah) (18. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2011h. *Mesečne informacije – december 2010*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/mesecne_informacije](http://www.ess.gov.si/trg_dela/publicistika/mesecne_informacije) (20. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. B. 1. a. *Metodološka pojasnila*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/metodoloska_pojasnila](http://www.ess.gov.si/trg_dela/metodoloska_pojasnila) (27. 4. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. B. 1. b. *Regijski trgi dela*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/aktualno_o_trgu_dela/regijski_trgi_dela](http://www.ess.gov.si/trg_dela/aktualno_o_trgu_dela/regijski_trgi_dela) (28. 4. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. B. 1. c. *Gibanje registrirane brezposelnosti, 1987–2009*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah](http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah) (18. 5. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. B. 1. d. *Prejemniki denarnega nadomestila in denarne pomoči v Sloveniji, 1994–2009*. [Http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/pravica_iz_zavarovanja](http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/pravica_iz_zavarovanja) (30. 4. 2011).
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. B. 1. e. *Denarno nadomestilo med brezposelnostjo*. [Http://www.ess.gov.si/_files/1932/denarno_nadomestilo.pdf](http://www.ess.gov.si/_files/1932/denarno_nadomestilo.pdf) (4. 7. 2011).
- Žižmond, Egon, Primož Dolenc, Aleš Delakorda in Matjaž Novak. 2005. *Uvod v ekonomijo*. Zapiski s predavanj. Koper: Fakulteta za management.

PRILOGE

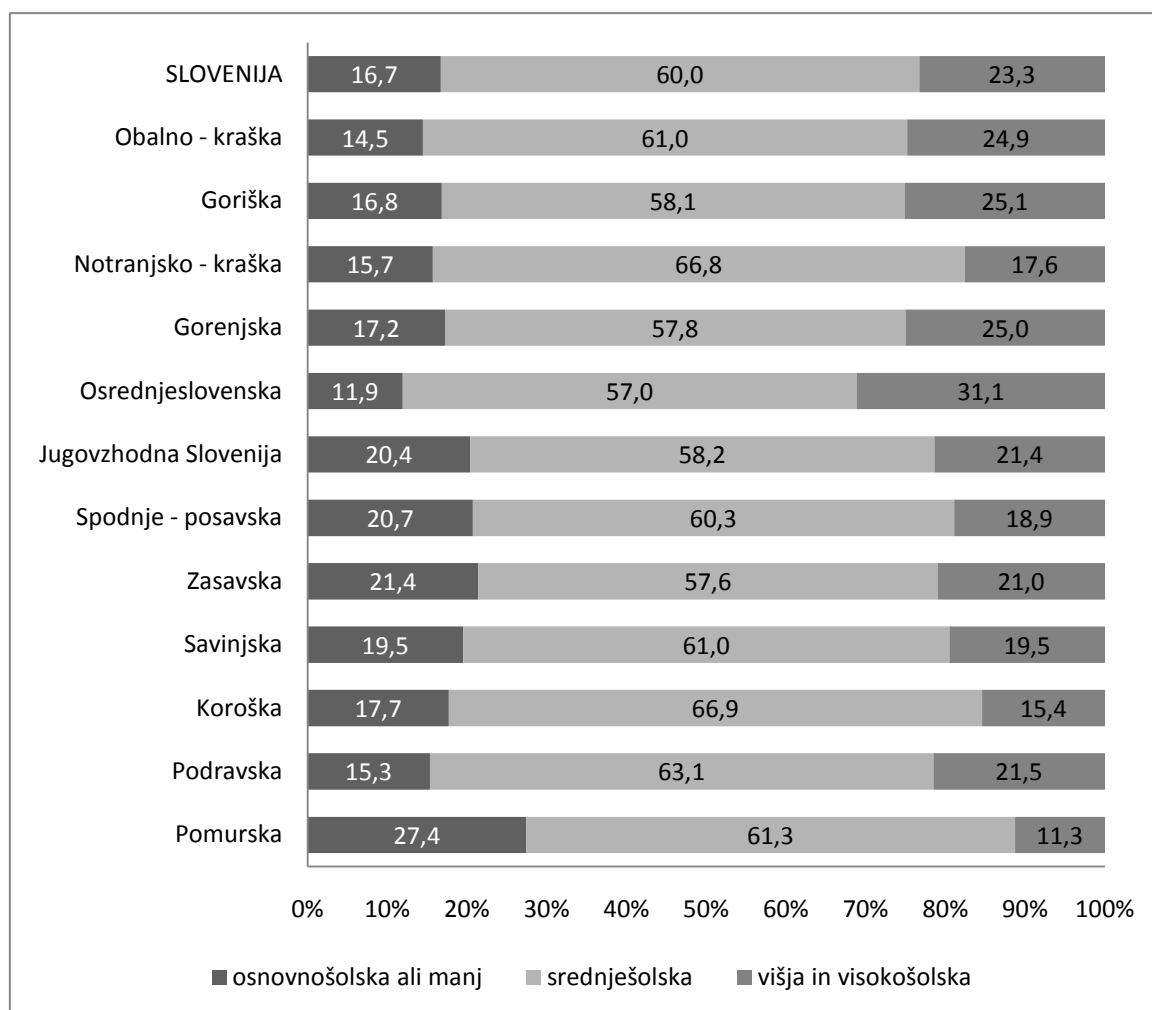
- Priloga 1: Bruto dodana vrednost po dejavnostih (v % od vseh dejavnosti v regiji) v Sloveniji po statističnih regijah, 2009
- Priloga 2: Povprečne mesečne bruto plače (v EUR) v Sloveniji po statističnih regijah, 2007–2010
- Priloga 3: Stopnje dosežene izobrazbe prebivalstva po statističnih regijah (v % od vsega prebivalstva v regiji), 2009
- Priloga 4: Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti (v %) v Sloveniji po statističnih regijah, 2007–2010
- Priloga 5: Deleži žensk med vsemi brezposelnimi osebami (v %) v Sloveniji po statističnih regijah, 2008–2010
- Priloga 6: Delež mladih, starih do 26 let, in starejših, starih 50 let ali več, (v %) med vsemi registriranimi brezposelnimi osebami v Sloveniji po statističnih regijah, na dan 30. april 2011
- Priloga 7: Stopnje dolgotrajne brezposelnosti (v %) v Sloveniji po statističnih regijah, 2007–2010
- Priloga 8: Prejemniki denarnih socialnih pomoči na 1.000 prebivalcev v Sloveniji po statističnih regijah, 2007–2009

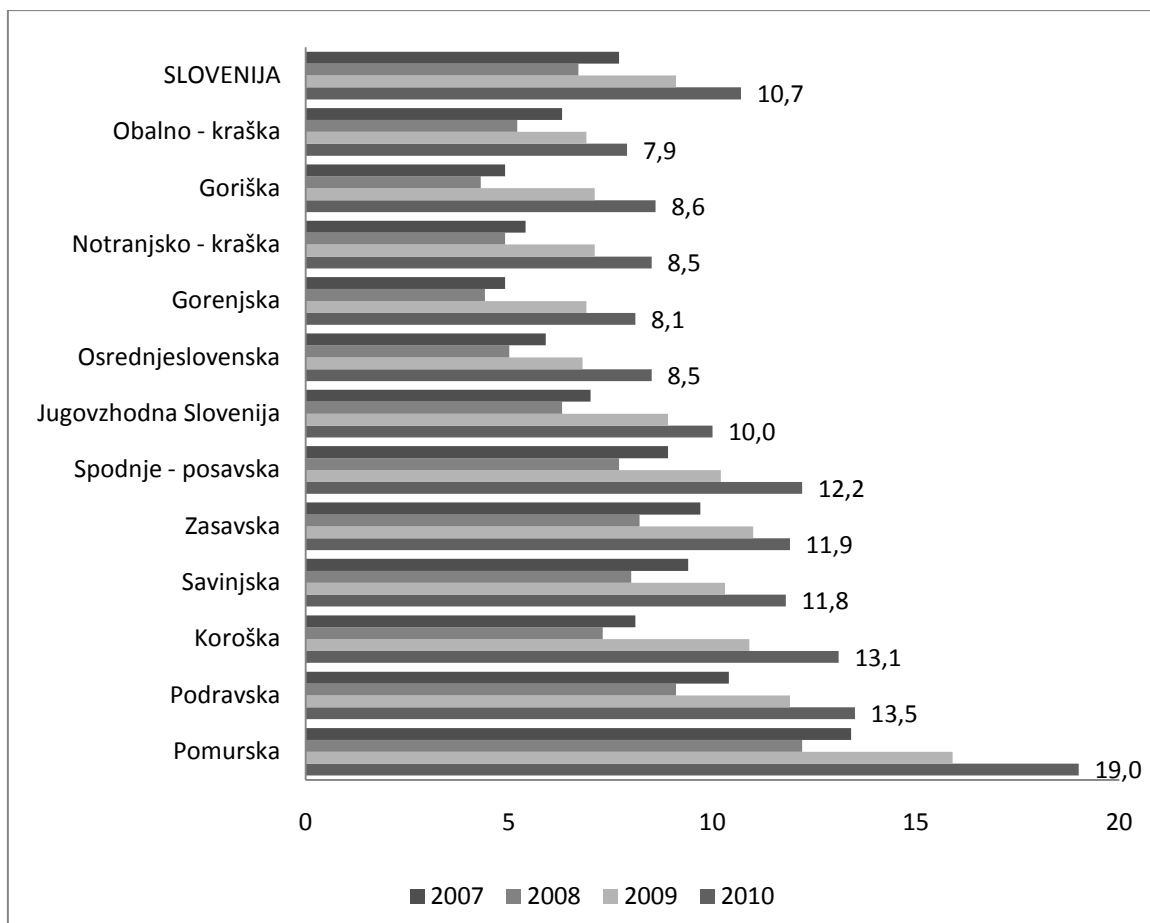
Vir: SURS 2011a, 21.

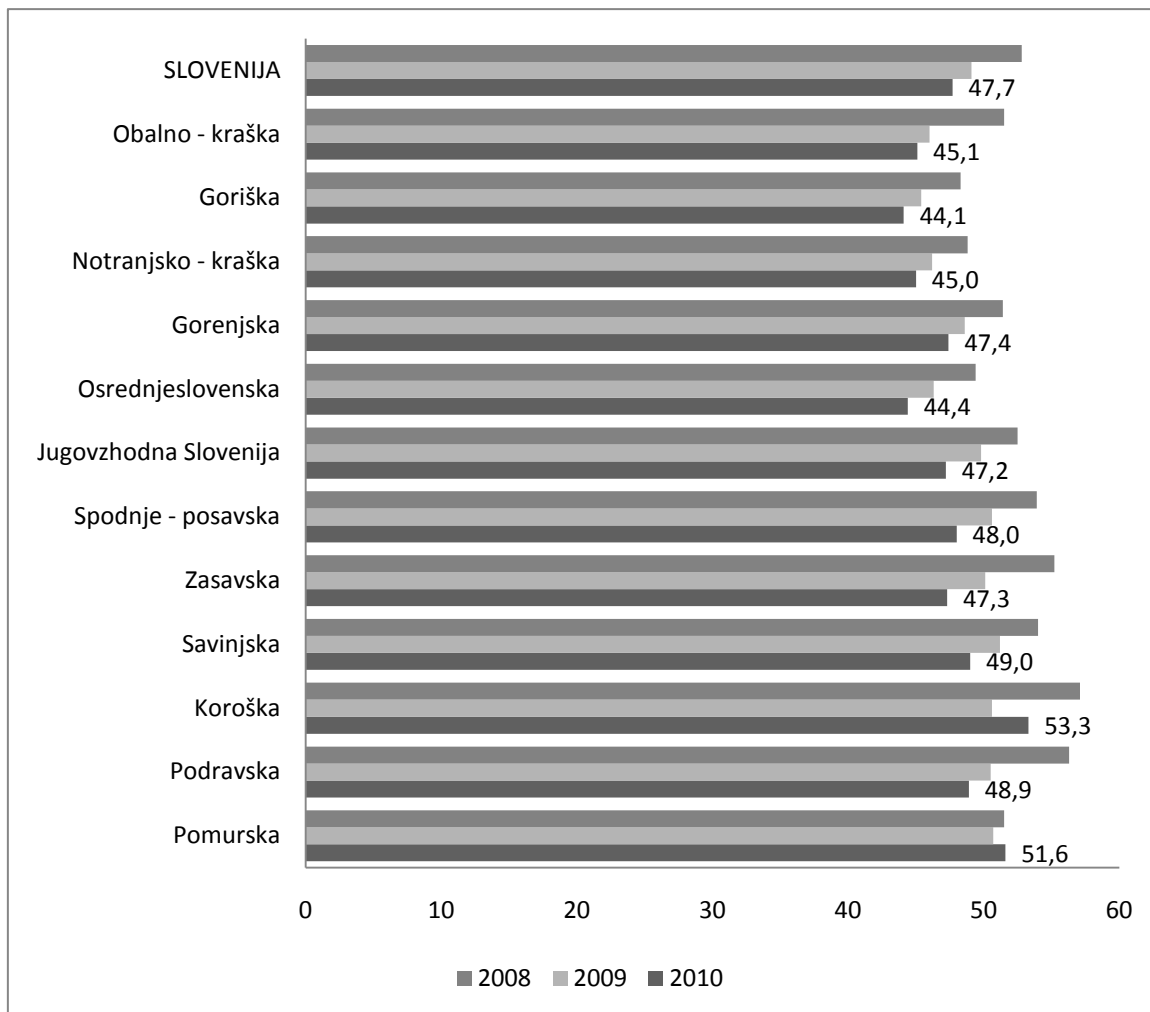
Vir: SURS 2009, 12; SURS 2010b, 12; SURS 2011a, 12; SURS 2011b.

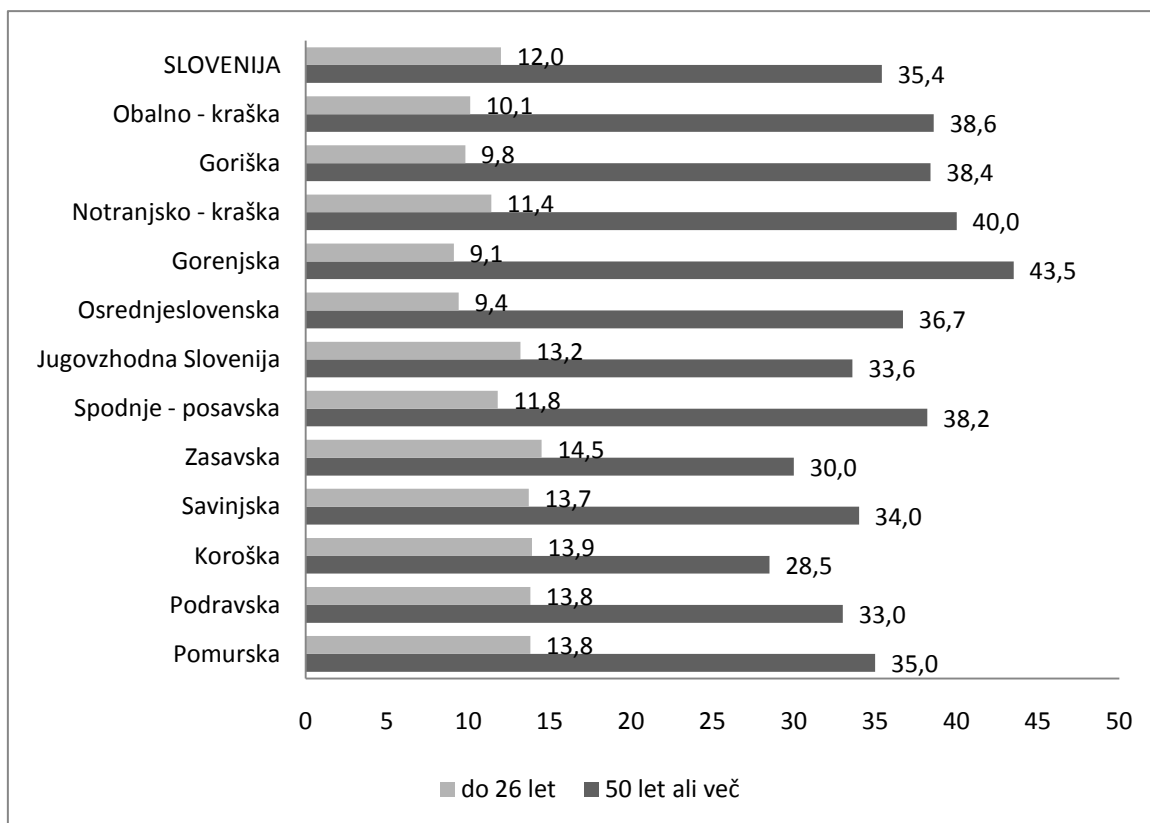
Vir: SURS 2011a, 11.

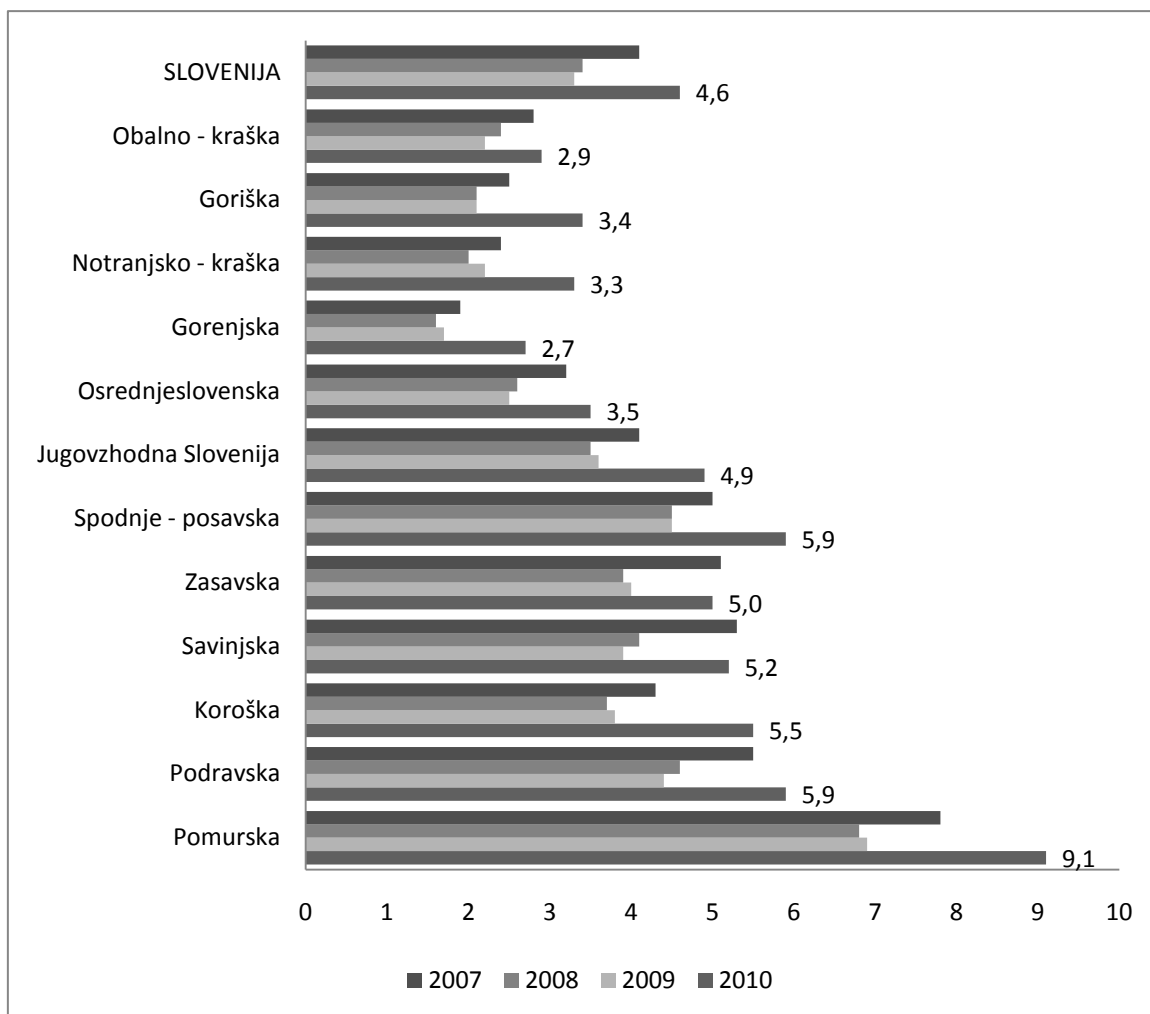
Vir: ZRSZ 2011f.

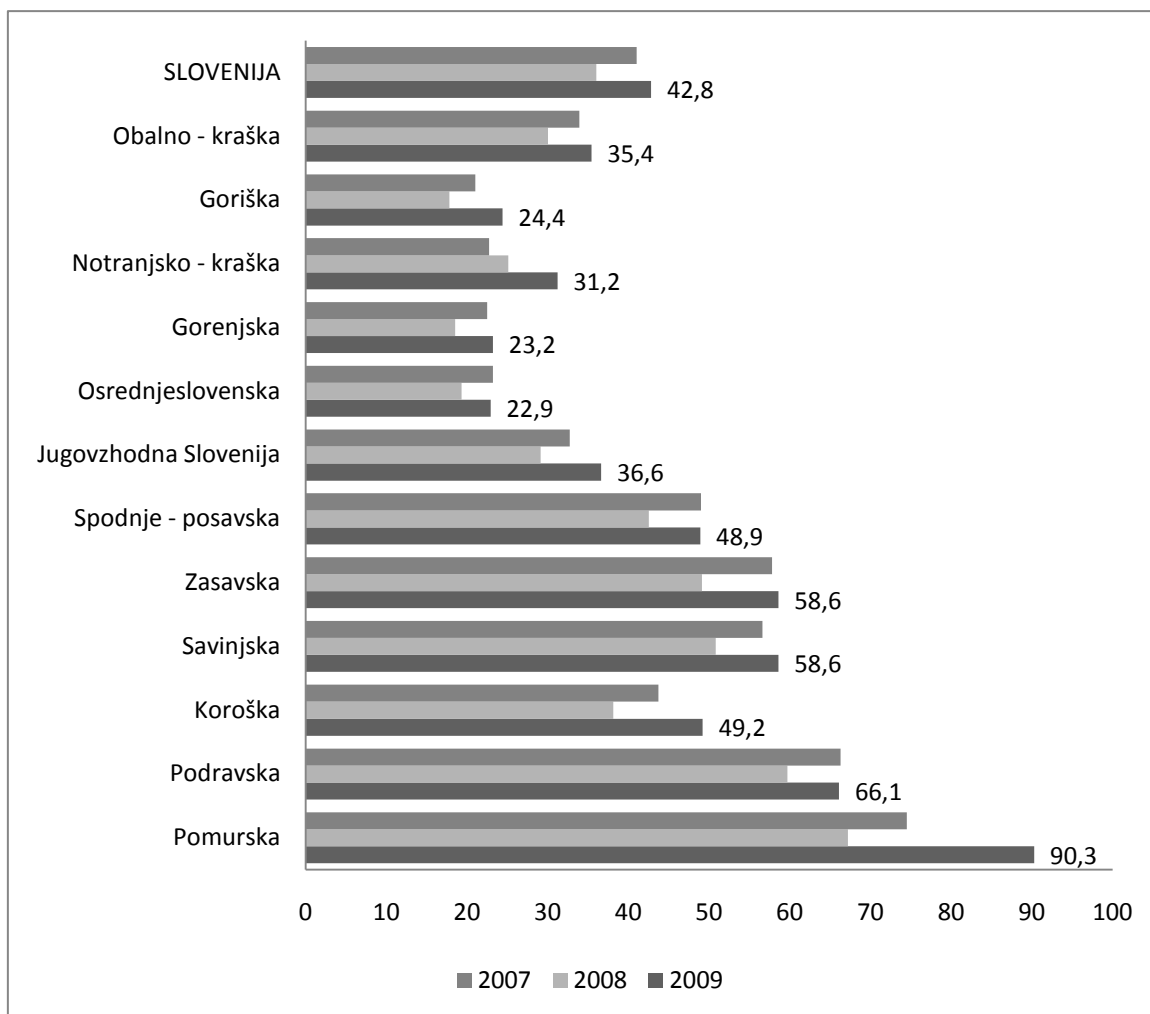
Vir: Divjak 2011.

Vir: Gorše 2011.

Vir: SURS 2009, 12; SURS 2010b, 12; SURS 2011a, 12; Divjak 2011.

Vir: SURS 2009, 14; SURS 2010b, 14; SURS 2011a, 14.